

KNJIŽNIČARSKÉ NOVICE

letnik 24, številka 9

september 2014

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Martina Rozman Salobir

Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Tehnični urednik: Jani Pečenko

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Janko Klasinc, Meta Kojc, Veronika Potočnik, Gorazd Vodeb, Damjana Vovk

Naslovnica: fotografija Veronika Foška Šaina

Naklada: 260 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2014: 50.00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30.00 EUR za dostop do elektronske oblike

Spoštovane bralke in bralci,

tokratna številka *Knjižničarskih novic* je vsaj tako barvita, kot je barvita njena naslovnica. V jeseni se vsak list obda s svojim odtenkom barve in tako na nek način postane edinstven. Tako kot so po svoje edinstvene tudi knjižnice. Na eni strani so si podobne, na drugi strani pa spet tako različne. Vsaka s svojim programom in pristopom kreira zgodbo in se tako obarva s svojstvenim odtenkom. In prav je tako. Na naslovnici so tudi škornji, ki naj nas spomnijo, da je včasih dobro obuti drugačne čevlje. Čevlje, ki jih morda nismo vajeni ali jih morda celo nikoli ne bi obuli. Morda se nam zdijo preokorni ali pa ne sodijo v našo podobo. Tvegajmo! Obujmo jih in na svet ter našo stroko pogledimo z drugačne perspektive. In ne pozabite na barve! Jaz sem izbrala rume-no, ker je barva aktivnosti, energije in komunikativnosti. Dajte si duška, bodite kreativni in igrivi. Kakšni bodo torej vaši novi čevlji in kako jih boste obarvali?

Mojca Trtnik,
odgovorna urednica

KAZALO

Naj kovačeva kobilica ne bo bosa ... : Naslovna stran in kolofon	4
Razvajeni uporabniki ali težavni katalogi?	5
40 let potujoče knjižnice mestne knjižnice Ljubljana	6
O kačah in zmajih	9
Branje kot izkušnja vključenosti: da bi »vsi« res pomenilo vsi	11
Zagovorništvo knjižnic in knjižničarstva	12
Statistične meritve o delu slovenskih knjižnic za leto 2013: potek in rezultati	16
Poletna šola »Ligatus«: prvi del	18
Planinski kotiček v MKL KOŽ	20
Univerzitetna knjižnica Medicinske univerze na Dunaju	21
Knjižnica Ivana PotrčaPtuj v mreži AED	24
Lyonska deklaracija	25
»Utrip morja« - fotografska razstava Polone Ponikvar v MKI	26
Cerkev slovenskega jezika: razstava ob odkritju izvoda Trubarjeve Cerkovne ordninge (1564)	29
Iz dnevnega tiska	30

Naj kovačeva kobilica ne bo bosa ... : Naslovna stran in kolofon

Kaj pa je zdaj to, boste rekli, kakšna naj bo naslovna stran, tega nam pa res ni treba razlagati. Pa ne bo čisto držalo. No, knjižničarji v glavnem že vemo, kaj sodi na naslovno stran. Predvsem vemo, kaj tam ne bi smelo biti, ko vidimo novodobne umotvore. Od prve tiskane knjige pa do danes so se podobe naslovnih strani zelo spreminjale. V svoji dolgi karieri katalogizatorja sem se srečala s številnimi najrazličnejše oblikovani naslovnimi stranmi in moje osebno mnenje je, da je manj bolje. Strani, ki so prepolne najrazličnejših podatkov, namreč nam katalogizatorjem precej otežujejo delo. Kako v taki množici podatkov izbrati naslov knjige? Kako nato popisati vse ostale »naslove«, v kakšnem vrstnem redu, če nekaj ni izrazito alternativni ali vzporedni naslov, nadnaslov, podnaslov ali podrejeni naslov?

Naslovni listi so začetne tiskane strani dokumenta. Naslovna stran je torej stran na začetku publikacije, ki prinaša najpopolnejše podatke o naslovu, navedbi odgovornosti, celotni ali delni impresum.

Kaj pravzaprav je naslov in zakaj ima na naslovni strani najimunitnejše mesto? To je beseda ali besedna zveza, ki se pojavlja na dokumentu, s katero ta dokument identificiramo in s katero ga najpogosteje razlikujemo od drugega. Na naslovni strani je najpogosteje najvidnejši zaradi tega, ker je grafično poudarjen in navadno na sredini strani.

Na naslovni strani bomo poleg naslova knjige našli še ime/ imena in priimek avtorja/avtorjev, podnaslov ali nadnaslov, ki pa se morata tipografsko razlikovati od naslova. Tu gre za besedo ali besedno zvezo, ki pojasnjuje ali dopolnjuje naslov. Običajno je ta dodatek k naslovu natisnjen z manjšimi črkami, nad naslovom ali pod njim. Na naslovni strani je lahko naveden tudi vzporedni naslov z ustreznimi vzporednimi podnaslovi/nadnaslovi, pa alternativni naslov, če se avtor tako odloči.

Ime/imena in priimek avtorja morajo biti navedeni v celoti in v obliki, da kar najlažje določimo normativno točko dostopa, ki avtorja razvršča v abecedne sezname. Imena korporativnih avtorjev in njihovih enot morajo biti navedena v hierarhični obliki. Če knjiga vsebuje delo več kot enega avtorja, so ti lahko navedeni na hrbtu naslovne strani, urednik pa mora biti naveden na naslovni strani. Tako določa standard ISO 1086, a praksa je malce drugačna. Na naslovni strani naštetih vse avtorje, če jih je pri nastanka dela sodelovalo manjše število, je še nekako smiselno, a če jih je sodelovalo večje število, pa ne več. Zelo pogosto v takih primerih tudi urednik ni naveden na naslovni strani. Vloga urednika naj bo vedno pojasnjena (npr. uredil, zbral, urednik). Prav tako naj bo pojasnjena vloga drugih sodelavcev, ki pa so najpogosteje navedeni na hrbtu naslovne strani.

Od podatkov o založniku/založnikih so na naslovni strani možne različne kombinacije; od sedeža založbe, imena založbe in letnice izida, ali pa kombinacija dveh: založnik in leto izida ali sedež založbe in leto izida ali pa samo leto izida. Podatki, ki tu niso navedeni, morajo biti navedeni v

kolofonu. Seveda moramo navajati vse založnike, ki so sodelovali pri nastanku neke knjige. Pri nas ti primeri sodelovanja niso prav pogosti, medtem ko v tujini niso redkost. Podatek o izdaji je lahko naveden na naslovni strani ali pa v kolofonu. Ob tem podatku pa naj bodo navedena tudi imena in priimki sodelavcev, ki so odgovorni za nastanek te specifične izdaje, kot npr. »2. izdajo pripravil/dopolnil XY«.

V nekaterih primerih je naslovna stran lahko raztegnjena čez dve strani, lahko pa imamo tudi več naslovnih strani. Do teh najpogosteje pride v primeru večjezičnih izdaj.

Kaj pa je kolofon, je najpogostejše vprašanje, s katerim se srečujemo pri pripravi preliminarnih zapisov (zapisov CIP). Najpreprostejši odgovor je: to je osebna izkaznica vsake publikacije. Naša zakonodaja ga celo predpisuje v 8. čl. Zakona o obveznem izvodu publikacij (ZOIPub, objavljen v UL RS št. 69/2006 in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o obveznem izvodu publikacij, UL RS št. 86/2009). Lahko je objavljen na hrbtu naslovne strani ali na koncu knjige. Tu se najpogosteje ponovijo podatki z naslovne strani, dodani pa so še vsi tisti elementi, ki posebej opredeljujejo neko publikacijo. Nekateri podatki v kolofonu so predpisani, seveda pa lahko založnik doda še vse tiste, za katere meni, da si zaslužijo mesto v kolofonu in pomagajo pri popisu in identifikaciji publikacije. Seveda je tu zelo težko naštetih vse podatke, ki popisujejo in identificirajo publikacijo. Kolofon najpogosteje vsebuje:

- naslov, podnaslov;
- podatke o avtorju, prevajalcu, ilustratorju, fotografu, prireditelju, piscu spremne besede, ostalih sodelavcev pri nastanku publikacije;
- podatke o izdaji ali natisu;
- kraj/kraje in založbo/založbe;
- leto izida;
- naslov knjižne zbirke, štetje v zbirki;
- izvirni naslov dela (pri prevodu);
- podatke o nosilcu avtorskih pravic izvirnika;
- podatke o nosilcu/nosilcih avtorskih pravic slovenske izdaje;
- podatek o nakladi (število natisnjenih izvodov);
- navedbo javnega financerja, če je publikacija izdana s pomočjo javnih sredstev;
- mednarodne identifikatorje (ISBN, ISMN, ISSN);
- maloprodajno ceno publikacije.

Mednarodni identifikatorji in maloprodajna cena so lahko navedeni tudi zadaj na ovoju.

Ob tem je potrebno vedeti, da se kolofoni močno razlikujejo eden od drugega, tako kot se razlikujejo publikacije med seboj. Še zlasti se v količini podatkov v kolofonu razlikujejo publikacije, ki so rezultat strokovnih srečanj, posvetovanj ipd. Ker se v našem prostoru znanstveno delo raziskovalcev in strokovnjakov vrednoti tudi preko bibliografskih zapisov, so kolofoni prepolni najrazličnejših podatkov. Ob vsem tem je pomembno tudi to, da je bolje, da so ti podatki

objavljeni na hrbtu naslovne strani ali pa levo od naslovne strani, kot pa da poiskujemo prav vse navesti na naslovni strani. Seveda bomo knjižničarji podatke v kolofonu v bibliografski opis prenašali po pravilniku za katalogizacijo, v celotnem bibliografskem zapisu pa upoštevali tudi posebne kriterije.

Knjižničarji vemo tudi, da CIP ni zamena za kolofon, drugi pa ne, še zlasti ne priložnostni založniki. Zanje v Narodni in univerzitetni knjižnici nekajkrat na leto pripravimo seminar na temo obveznega izvoda, CIP-a in mednarodnih identifikatorjev. Takrat tudi razložimo, kaj sodi na naslovno stran in kaj ne, da naj se naslovi na naslovni strani ne razlikujejo od naslovov na ovoju ali v kolofonu, kakšna je razlika med notranjo naslovno stranjo in ovojem, pa razlika med kolofonom in CIP-om, čemu služijo mednarodni identifikatorji. Z množičnim pojavom samozaložništva je tako izobraževanje več kot potrebno. Založnike vabimo na seminar po posebnem izboru in se povsem prilagodimo njihovim publikacijam in njihovim potrebam. Če je potrebno, »pridemo tudi na dom«. V vseh teh letih se je izkazalo, da so prav ti seminarji »na domu« najučinkovitejši in najboljši. Seveda pa to vedno ni mogoče in tako založnike najpogosteje gostimo pri nas v Narodni in univerzitetni knjižnici. Včasih pa založniki k nam pridejo tudi individualno. Vedno jih z veseljem sprejememo in se z njimi pogovorimo o vprašanih, ki jih zanimajo. Tovrstno sodelovanje je marsikje že rodilo rezultate v izboljšanju kakovosti opreme publikacij s podatki.

Alenka Kanič,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Razvajeni uporabniki ali težavni katalogi?

Običajen dan v knjižnici. Knjižničarke prinašajo in odnašajo gradivo, se pogovarjajo z uporabniki, iščejo po računalniku. Ko pridem na vrsto rečem knjižničarki, da sem opazila in da se mi zdi lepo, da jim uporabniki zaupajo in jih prosijo za pomoč pri iskanju »ene dobre knjige«, čeprav zato nastaja pred izposojevalnim pultom vrsta. Malo se nasmehne in reče: »Ja, ampak naši uporabniki so razvajeni, ker ne uporabljajo kataloga.« Ob besedi razvajenosti najprej pomislim na razvajenega otroka in si malo težje zamislim odraslega knjižničnega uporabnika. Pa vendar, je uporabnik res razvajen, ker ne uporablja kataloga?

Uporabo kataloga je potrebno postaviti v širši kontekst in sicer kako uporabniki nasploh iščejo gradivo. S pomočjo rezultatov dveh raziskav med uporabniki splošnih knjižnic bomo poskusili osvetliti problem uporabe kataloga med uporabniki ter hkrati predstaviti, kateri so najpogostejši načini iskanja v knjižnici. Zaradi obsežnosti in raznovrstnosti gradiva, ki ga knjižnice ponujajo, se v nadaljevanju omejujemo le na iskanje leposlovnega gradiva. Prva raziskava je bila izvedena v okviru doktorskega študija julija in avgusta 2012 v treh različnih knjižnicah: Knjižnici Medvode, Mestni knjižnici Kranj in Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka. V raziskavo je bilo vključenih 96 uporabnikov, ki si izposojajo leposlovno gradivo v knjižnici.

Drugo raziskavo smo pod mentorstvom dr. Maje Žumer izvedli skupaj s študenti Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo med uporabniki Mestne knjižnice Ljubljana (v štirih enotah). V obeh raziskavah so uporabniki odgovarjali na vprašanje: »Kako običajno poiščete leposlovno gradivo v knjižnici?«

Način iskanja leposlovja	Mestna knjižnica Kranj, Knjižnica Medvode, Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka (julij, avgust 2012)	Mestna knjižnica Ljubljana (december 2011)
vprašam knjižničarja	17 (18 %)	9 (12 %)
vprašam knjižničarja in iščem po policah	26 (27 %)	22 (30 %)
vprašam knjižničarja, iščem po policah in katalogu	10 (10 %)	5 (7 %)
iščem po katalogu in policah	17 (18 %)	13 (18 %)
iščem po katalogu in vprašam knjižničarja	2 (2 %)	1 (1 %)
iščem po policah	24 (25 %)	23 (32 %)
Skupaj	96 (100%)	73 (100%)

Tabela 1: Način iskanja leposlovnega gradiva v knjižnici.

Iz tabele je očitna podobnost rezultatov, pri čemer izstopata dva načina iskanja uporabnikov: 1. vprašajo za pomoč knjižničarja in iščejo po policah ter 2. samostojno iskanje po policah. Knjižničar je tako vključen v proces iskanja leposlovnega gradiva v povprečju za vsakega drugega uporabnika. Ob tem pa se pojavi vprašanje, ali uporabniki sprašujejo knjižničarja za svetovanje pri izboru leposlovnega gradiva ali sprašujejo samo za informacijo o postavitvi že prej izbranega gradiva. Visok delež (od 43-50%) uporabnikov je izrazil, da uporabijo katalog in potem poiščejo gradivo na polici oz. samostojno iščejo leposlovje po policah brez pomoči knjižničarja in kataloga – pogosto med izpostavljenimi knjigami (t.i. »najbolj branimi knjigami«, »knjižničarji priporočamo«, »novostmi«, »poličke/kotiček s priporočenim gradivom« ...)

Ob tem nas je zanimalo tudi, ali uporabniki ob prihodu v knjižnico že vedo, katere knjige si želijo izposoditi, ali se odločijo šele v knjižnici med izbiranjem knjig po policah oz. ob referenčnem pogovoru s knjižničarjem. Polovica uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana je prišla v knjižnico odločena in z namenom, da si izposodi točno določene naslove leposlovnih knjig, polovica pa se jih je odločila šele v knjižnici in pred prihodom v knjižnico niso vedeli, katere naslove bi si radi izposodili. Spodnja tabela prikazuje, na kakšen način sta ti dve skupini našli gradivo.

Rezultati (Tabela 2) prikazujejo še slabšo uporabo kataloga in večjo obremenitev knjižničarja, kajti polovica uporabnikov, ki je že imela izbrane naslove knjig, je za pomoč prosila knjižničarja, da jim je knjigo prinesel oz. preveril razpoložljivost gradiva. Podatkov sicer ne moremo posploševati, vendar bi na podlagi tega vzorca in rezultatov lahko sklepali, da je knjižničar opravil iskanje po katalogu (o lokaciji in dostopnosti gradiva) namesto uporabnika. Na drugi strani pa neodločeni uporabniki za pomoč pri izbiri ne vprašajo za nasvet knjižničarja, temveč sami brskajo po policah, zlasti med izpostavljenimi knjigami. Knjižničar tako svetuje svojim uporabnikom predvsem posredno, s tem, ko izbrane naslove leposlovja kakorkoli izpostavlja, jih razstavlja ali postavlja na »posebne« police. Neposrednega svetovanja je, glede na podatke, ki smo jih pridobili na tem majhnem vzorcu, malo in bi na podlagi osebnih izkušenj morda trdili, da ga je več.

Za potrditev te domneve bi morali pridobiti podatke z večjo raziskavo, na večjem vzorcu in v več različnih knjižnicah, da bi se izognili tudi specifikam večjih knjižnic.

Podatek Javnomenjske telefonske raziskave (2011), da »47 % vprašanih pozna in uporablja elektronski katalog vseh knjižnic Slovenije - Cobiss« (ob tem se zavedamo, da ti rezultati vključujejo tudi strokovno in ne samo leposlovno gradivo) je izredno obetaven. A primerjava tega podatka s podatki v Tabeli 2 pokaže, da je dejanska uporaba kataloga za potrebe iskanja leposlovja zelo majhna. Potrebno bi bilo še preveriti, kakšen je delež uporabnikov, ki uporabljajo knjižnični katalog samo, kadar preverjajo dostopnost in informacijo o lokaciji do gradiva ter vsebino oz. naslov iščeje drugje.

Ste ob prihodu v knjižnico vedeli katero leposlovno knjigo si želite izposoditi?	DA (39 odgovorov oz. 53 %)	NE (34 odgovorov oz. 47 %)
Kako ste leposlovno knjigo, ki ste si jo izposodili našli?		
iskal/a po policah	17 (43 %)	28 (82 %)
vprašal/a knjižničarja	15 (38 %)	1 (3 %)
iskal/a po katalogu in policah	4 (10 %)	2 (6 %)
vprašal/a knjižničarja in iskal/a po policah	1 (3 %)	3 (9 %)
iskal/a po katalogu in vprašal/a knjižničarja	1 (3 %)	/
iskal po katalogu in rezerviral	1 (3 %)	/

Tabela 2: Način iskanja leposlovja uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana (december, 2011)

Ugotovitev in rezultatov na podlagi tako majhnega vzorca seveda ne gre posploševati, vendar se zdi, da uporabniki, ki že vedo, kaj si želijo izposoditi, raje kot da bi uporabili katalog, vprašajo knjižničarja, da namesto njih opravi poizvedovanje v katalogu ter jim knjigo prinese k izposojevalnemu pultu. Na podlagi te ugotovitve bi knjižničarki v zgoraj opisani situaciji pritrldili, da so naši uporabniki razvajeni, ker ne uporabljajo orodij in pripomočkov, ki so jim namenjeni, da bi samostojno iskali gradivo.

Na drugi strani bi se morali knjižničarji vprašati, ali so orodja, ki so namenjena uporabnikom, tudi tako učinkovita, enostavna za uporabo in časovno bolj ekonomična kot čakanje pred izposojevalnim pultom za pomoč knjižničarja? In ali imamo jasen odgovor, zakaj uporabniki kataloga ne uporabljajo? Nezanemarljivo pa je tudi vprašanje, ali je zapisana signatura v katalogu razumljiva za uporabnika ter ali je tudi ureditev in postavitve leposlovnega gradiva v knjižnici za uporabnika enostavna in logična. In nenazadnje, so naši uporabniki res razvajeni ali so težavni le naši knjižnični katalogi?

Vir: Javnomenjska telefonska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic: poročilo (2011). Maribor: Interstat. Pridobljeno 24. 9. 2014 s spletne strani: <http://zdruzenje-knjiznic.si/media/website/javnomenjska-raziskava-med-clani-uporabniki-in-neuporabniki-splošnih-knjiznic-v-sloveniji/ZDRU%C5%B-DENJE-SPLO%C5%A0NIH-KNJI%C5%BDNIC-poro%C4%8Dilo-raziskave-29-09-2011.pdf>

Katarina Švab, red. prof. dr. Maja Žumer,
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za
bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo

40 let potujoče knjižnice mestne knjižnice Ljubljana

POTUJOČA KNJIŽNICA

Prvič je potujoča knjižnica krenila na pot v torek, 15. oktobra 1974, od takrat smo zamenjali tri avtobuse, prevozili skoraj 400 tisoč kilometrov, izposodili na milijone knjig in stkali na tisoče neprecenljivih vezi.

Obletnico smo praznovali 15. septembra na postajališču Senožeti /Dol pri Ljubljani

ZAČETEK:

Prve ideje o potujočem knjižničarstvu, v ožjem pomenu besede¹, najdemo v prispevku Avgusta Vižintina, ki ga je predstavil leta 1959 na IV. Kongresu Saveza društva bibliotekara Jugoslavije v Beogradu. Leta 1961 je izšla knjiga prof. Mare Šlajpah *Ljudske knjižnice*, v kateri prav tako beremo o razmislekih za vzpostavitev bibliobusne službe, ki bi obiskovala kraje v približno 30 km oddaljeni ljubljanski okolici. Dobrih deset let pozneje so se ideje realizirale. Na področju tedanje skupne države Jugoslavije je leta 1973 začela potujoča knjižnica delovati na Hrvaškem. Predelan mestni avtobus je postal mobilna knjižnica, ki je oskrbovala Reko in njeno širšo okolico. Temu zgledu je še istega leta sledil Koper.

Slika 1: Začetki bibliobusa v Ljubljani

V Ljubljani so v tem času intenzivno potekale priprave za celostni in strokovni pristop vzpostavitve bibliobusne dejavnosti. Glavna značilnost tedanje Ljubljane in njene okolice je bila razpršenost poselitve in neenakomerna porazdelitev knjižnic, saj jih je velika večina delovala v mestu. V vseh petih občinah (po podatkih iz l. 1971) je živeło 257.640 prebivalcev. Za 214.046 ljudi iz mestnega in primestnega dela Ljubljane je bilo na voljo 319.952 enot knjižničnega gradiva, kar je približno 1,5 knjige na prebivalca. Za vso ostalo populacijo, to je 43.594 ljudi, ki so živeli izven mesta, je v manjših krajevnih in podružničnih knjižnicah ostalo le še 40.563 enot relativno zastarelega knjižničnega gradiva, to je približno 0,9 knjige na prebivalca.

1 Pojem potujočega knjižničarstva lahko zajema raznovrstno knjižnično dejavnost. Lahko gre za premične zbirke, dostavo knjige na dom ostarelim, onemoglim in bolnim ali dejavnost v obliki bibliobusa. V nadaljnjem besedilu se omejujemo na zadnjo, bibliobusno dejavnost.

Za primerjavo: iz statističnih podatkov za leto 2013 je razvidno, da ima Mestna knjižnica Ljubljana danes 6 enot gradiva na prebivalca v mestu in 5 enot na vsakega prebivalca, vključno s primestnimi občinami.

Vsi zbrani statistični podatki so bili okvir za nadaljnje terensko delo. Pri tem so upoštevali tudi tedanje UNESCO standarde za potujoče knjižnice ter specifičnost lokalnega okolja. Pri uresničitvi mreže je bilo treba določiti še, kdaj in na koliko časa bodo obiski v posameznem kraju, razporediti kraje glede na lokacije v kombinaciji dnevnih prog ter pregledati dostopnost krajev za avtobus.

Razpored v letu 1974 je obsegal 30 krajev, ki so bili razvrščeni v 12 prog. Po dvajsetih letih (1994) jih je bilo že 34, štiri desetletja pozneje (2014) bibliobus obiskuje 46 krajev na 17 progah, ki jih prevozi v enem mesecu.

1974	1994	2014
Beričevo	Barje	Barje
Besnica	Beričevo	Brezje
Brezje	Brezje	Brdo
Dol	Črni vrh	Dolsko
Dolsko	Dol	DSO Ljubljana Vič - Rudnik
Dvor	Dolsko	DSO Medvode
Gameljne	Dvor	DSO Trnovo
Golo	Gameljne	Dvor
Iška vas	Golo	Dvorska vas
Karlovica	Iška vas	Golo
Knej	Karlovica	Goričica
Lipoglav	Lipoglav	Iška vas
Mala Slevica	Mala Slevica	Jezero
Pijava Gorica	Lavrica	Karlovica
Podgorica	Pijava Gorica	Lavrica
Savlje	Podgorica	Lipoglav
Skaručna	Preserje	Mala Slevica
Senožeti	Rašica	Matena
Smlednik	Skaručna	Pijava Gorica
Škriļje	Senožeti	Podgorica
Tacen	Smlednik	Podkraj
Tomišelj	Smolnik	Podlipoglav
Topol	Sora	Preserje
Trebeljevo	Škriļje	Rašica
Trnovec	Tacen	Reški Kovač
Turjak	Tomačevo	Sadinja vas
Utik	Topol	Senožeti
Vrzdenc	Tomišelj	Skaručna
Zadvor	Trnovec	Smlednik
Želimlje	Turjak	Smolnik
	Vrzdenc	Sora
	Zadvor	Strahomer
	Zapori lg (moški)	Škriļje
	Zapori lg (ženski)	Šmartno ob Savi
	Želimlje	Tomačevo
		Tomišelj
		Trnovec
		Turjak
		URI RS Soča
		Vrbljene
		Vrzdenc
		Zapori lg (moški)
		Zapori lg (ženski)
		Zapotok
		Zbilje
		Želimlje

*rdeče označene kraje obiskujemo že vseh 40 let

Potujoča knjižnica je tipalo potreb po »pravih« knjižnicah v okolju. Postajališča, ki so opuščena, v večini primerov zamenja krajevna knjižnica ali pa so razlogi za opustitev demografske narave. Skozi čas smo postopoma postajališča dodajali. V zadnjem času smo se osredotočili na posebne skupine uporabnikov, predvsem v centrih starejših občanov ter v institucijah, kot so zapori, rehabilitacijski inštitut Soča ipd. V dopoldanskem času, po predhodni prijavi, obiskujemo vrtce, kjer izvajamo ure pravljic.

VOZILA:

Za izvajanje bibliobusne dejavnosti je, poleg skrbno izbranega knjižničnega gradiva, pomembno tudi vozilo. Bibliobusi so danes tehnično dovršeni in nudijo udobje za zaposlene in uporabnike ter omogočajo storitve, kot v vseh krajevnih enotah. Sedanje vozilo- bibliobus Mestne knjižnice Ljubljana je četrto po vrsti in prvo, ki omogoča avtomatizirano izposajo.

Slika 2: Potujoča knjižnica

Prvi bibliobus (15. 10. 1974–31. 1. 1982)

Prvi ljubljanski bibliobus, ki je vozil od leta 1974 do 1982, je bil prvo unikatno izdelano vozilo v Sloveniji (Jugoslaviji). Izdelan je bil v tovarni TAM Maribor, zunanjo opremo, oblikovanje in celostno podobo je izdelal oblikovalec Matjaž Vipotnik. V njem je bilo prostora za 4500 knjig. Deloval ni niti osem let (oktober 1974–januar 1982) in zaradi številnih tehničnih pomanjkljivosti se je izkazalo, da je bil res le prototip za vse bibliobuse, ki so jih izdelovali kasneje. Bibliobus je večkrat ostal na cesti. Slabo je deloval sistem grelnikov, ki so se enkrat celo vneli in le zaradi prisebnosti voznika ni prišlo do večje nesreče oziroma požara. Večkrat je gost in dušec dim napolnil notranost bibliobusa, zato je bilo včasih bolje delati v hladnem bibliobusu, kot pa vključiti gretje in tvegati nevšečnosti. Pogosto so lokalni mehaniki vozilo za silo popravili. Včasih ga je do servisa odvedel traktor, nemalokrat tudi vlečna služba. Po osmih letih takega delovanja je bibliobus dokončno odpovedal. Na koncu je bilo vozilo prodano nekemu čebelarju, ki je iz njega naredil potujoči čebeljak.

Drugi bibliobus (12. 2. 1982–10. 9. 1992)

Februarja 1982 se je ekipa potujočih knjižničarjev po enoletnem čakanju na novo vozilo spet odpeljala na teren z

novim bibliobusom. Ker je bil TAM edini proizvajalec bibliobusov v Sloveniji in je imel že nekaj tovrstnih izkušenj, so tudi drugi ljubljanski bibliobus izdelali v TAM-u. Zaradi finančnih omejitev je bilo mogoče predvidene izboljšave in predloge uresničiti le deloma. Glavne pridobitve so bile predvsem prostorske, saj je novo vozilo sprejelo do 6000 knjig. Za zaposlene so bili na voljo tudi umivalnik z zbiralnikom vode, garderobna omara in prostor za čistila. Matjaž Vipotnik je oblikoval zunanjo podobo tudi za drugi ljubljanski bibliobus. Čeprav je bilo to vozilo tehnično bolj dovršeno in pametneje opremljeno, je bila sama izdelava tako slaba, da so se težave in zastoji v delovanju Potujoče knjižnice pojavili že takoj po prevzemu.

Tehnične težave in pomanjkljivosti drugega bibliobusa so bile tako moteče in številne, da je bilo potrebno vozilo generalno popraviti in obnoviti že po petih letih delovanja. Dela so potekala v dveh fazah, ves maj in november 1988. Zaradi prekinitve sta se v istem letu obisk in izposoja zmanjšala za kar 40 %.

»Novi bibliobus se je pokvaril še isti dan, ko smo z njim prvič krenili na pot! Zaradi vgrajenih starih, dotrajanih delov, smo obstali že v prvem kraju. Tako smo morali naše težko pričakovano vozilo že s prve vožnje z vlečno službo odvleči k serviserju. Naslednjih 10 dni krajev nismo mogli obiskovati.«

Tretji bibliobus (16. 9. 1992–7. 10. 2007)

Tretji bibliobus je predstavljal nadgradnjo predhodnikov. Podvozje TAM-ovega avtobusa je v potujočo knjižnico nadgradilo podjetje AS-remont iz Domžal, oblikoval in poslikal ga je Matjaž Vipotnik. Pri izdelavi so bili knjižničarji Potujoče knjižnice posebno pozorni na pult za izposajo in vračanje gradiva, saj je bil le-ta v prejšnjem vozilu napačno lociran, premajhen in napačne oblike. Izboljšave so bile na področju postavitve knjižničnega gradiva, saj so bile poleg nagnjenih polic za večje formate knjig na voljo tudi večnamenske škatle. V vozilo je bilo mogoče naložiti približno 7000 enot knjižnega in neknjižnega gradiva. Bibliobus je imel sprednji del (kabino za voznika in sopotnike) ločen od dela za uporabnike, pult je bil lociran v zadnji del. V zadnjem delu so bili tudi WC z umivalnikom, omara za kavomat in osebne predmete ter priročni prostori za listkovne kartoteke uporabnikov, ker se je do leta 2007 še vedno vodila ročna izposoja in statistika izposojenega gradiva. Razen nujnih vzdrževalnih del in občasnih težav z gretjem je bil tretji bibliobus najbolj trpežno vozilo. Po sili razmer (pomanjkanje finančnih sredstev) je zdržalo 15 let in zato je bila ljubljanska Potujoča knjižnica zadnja med velikimi bibliobusi, ki še ni imela avtomatizirane izposoje. Z izposajo preko COBISS-a smo začeli šele konec leta 2007, ko smo ta bibliobus spet zamenjali z novim.

Četrty bibliobus (7. 10. 2007 →)

Četrto vozilo Potujoče knjižnice je iz turističnega avtobusa Iveco Irisbus predelalo podjetje Dumida iz Maribora, poslikal ga je slikar Bine Skrt. Pred ljubljanskim so izdelali tudi bibliobus za potujočo knjižnico iz Nove Gorice ter za Gradsko knjižnico Zadar. V vozilu je približno 8000 enot gradiva.

Opremljen je z dvigalom za invalide, dvema prenosnikoma, računalnikom za izposajo/vračanje gradiva, multifunkcijskim tiskalnikom, projekcijskim platnom in nastavkom za projektor. Uporabniki se lahko s svojimi mobilnimi napravami priklopijo na brezplačno wi-fi omrežje in brskajo po spletu. Vozilo ima kabino z WC-jem za zaposlene in hladilno skrinjo. V letu 2012 smo dodatno vgradili klimatsko napravo in posebne Li-ionske akumulatore, ki nam zagotavljajo dovolj električne energije za 8 ur neprestanega delovanja, vključno z delovanjem klimatske naprave. Kvaliteta delovnih mest in tudi poslovanja z uporabniki se je s tem zelo izboljšala.

Slika 3: Bibliobus v Senožetih

POTUJOČA KNJIŽNICA V ŠTEVILKAH:

- na leto z bibliobusom prevozimo približno devet tisoč kilometrov,
- vseh 46 postajališč v enem letu obiščemo 640-krat,
- na dan povprečno obiščemo 3 postajališča,
- povprečen čas postanka v kraju je 60 min,
- 34 od skupno 46 postajališč obiščemo enkrat mesečno,
- v bibliobusu imamo okoli 8000 enot, od skupno več kot 65 000 enot gradiva.

NOVI ČASI, NOVE PRILOŽNOSTI

Vizija potujoče knjižnice v Ljubljani pred desetimi leti je bil regijsko zasnovan servis z več vozili, ki bi deloval kot »@mobilna knjižnica« v vlogi nekakšnega učnega centra, opremljenega z multimedijskimi pripomočki ter dostopom do interneta. Primere takšne prakse je bilo tedaj mogoče najti v skandinavskih deželah ter na Nizozemskem. Danes je tam običajna praksa, da potujoče knjižnice dopolnjujejo svoje storitve z dodatnimi mobilnimi učilnicami, kjer poteka računalniško opismenjevanje in v zadnjem času tudi družabni dogodki. Ti dogodki so npr. menjava predmetov, oblačil, semen, ponujanje obrtniških storitev ter vzajemni dogovori za pomoč. Ciljne skupine niso več strogo definirane, saj želijo spodbujati medgeneracijsko sodelovanje in druženje ter na ta način razširiti mrežo socialnega kapitala. Ker je največja prednost prav mobilnost in možnost prihodov v lokalno skupnost dislociranih uporabnikov, jim s tem prinašajo pomembno sporočilo, in sicer, da so lahko aktivno vključeni v aktualno družabno, kulturno in politično dogajanje ne glede na to, da so doma v odročnih krajih.

Celo več, trend preseljevanja mladih družin iz mesta na podeželje kaže na to, da je bivanje v ruralnem okolju danes prednost, kakovost življenja pa boljša. Mobilne knjižnice so ena od storitev, ki pomembno vplivajo na to kakovost bivanja.

DELO Z UPORABNIKI JE NAJVEČJE IN NAJLEPŠE POSLANSTVO

Ključni cilj vsake knjižnice, ne le potujoče, so zadovoljni uporabniki. Tukaj smo za njih in zaradi njih. Potujoča knjižnica na terenu, v pretežno ruralnih okoljih, kjer se krajanje med sabo poznajo, ima to prednost, da lahko vzpostavi bolj »domač« stik z uporabniki. Naše delo je še vedno strokovno in profesionalno, vendar, poleg referenčnih pogovorov, si vedno vzamemo čas tudi za neformalne pogovore z bralci vseh generacij.

Praznovanje okroglih obletic je prav zato v Potujoči knjižnici Mestne knjižnice Ljubljana od nekdanj dogodek, ki poveže knjižnico in uporabnike. 30 let smo obeležili v Iški vasi, 35-letnico v Sori v Medvodah. Letos smo sredi septembra skupaj z lokalnimi društvi iz občine Dol pri Ljubljani pripravili praznovanje na enem od naših prvih postajališč- v Senožetih.

Na prireditvi se je zbralo veliko število obiskovalcev, sodelovali so osnovnošolci, upokoenci, glasbeniki in gasilci. Pripravili smo res nepozabno srečanje, ki ga je v celoto povezal stand-up komik Boštjan Gorenc Pižama. Poleg kulturnega programa so si obiskovalci lahko nemoteno izposojali in vračali gradivo, organizirali smo ustvarjalne delavnice za otroke, predstavili ostale servise Mestne knjižnice Ljubljana ter portal Biblos.

»Naše poti so vez med ljudmi« in ljubljanski bibliobus jih uspešno povezuje že štiri desetletja.

Slika 4: Novim zmagam naproti ...

Barbara Cesar,
Potujoča knjižnica Mestne knjižnice Ljubljana

O kačah in zmajih

V obdobju renesanse so naravni filozofi oziroma naravoslovci v nasprotju s srednjeveškimi učenjaki, ki so svoja dognanja o živalskem svetu iz oddaljenejših in eksotičnih področij pogosto opirali le na mite, legende in ljudsko izročilo, pričeli tudi več potovati in bolj sistematično zbirati in raziskovati primerke posameznih živalskih vrst. Znameniti bestiariji, ki so združevali naravoslovno in literarno-metaforično znanje o obstoječih živalih in najrazličnejših domišljjskih bitjih, so postajali vse bolj podrobni in pefinjnjeni, po vsebini pa tudi vedno bolj znanstveni.

Gesnerjeva enciklopedija z naslovom *Historiae animalium*, ki je izšla v Zurichu med letoma 1551 in 1558, velja za prvo sodobno zoološko delo, ki poizkuša sistematično metodološko opisati poznane živali, poleg sesalcev, ptičev, rib in plazilcev pa v skladu s srednjeveško zoološko tradicijo in kljub določeni meri avtorjeve skepse še vedno vključuje mitološka in domišljjska bitja, kot so morske pošasti in samorog. Gesner opisuje navade, vedenje in prehranjevanje posamezne živali in njeno uporabnost v medicini in prehrani. Poleg tega je opisana tudi vloga posamezne živali v zgodovini, ljudskem izročilu, mitih in legendah ter simboliki.

Gesnerjevo delo je vplivalo tudi na njegove sodobnike in naslednike, kot so bili William Turner, Pierre Belon, Guillaume Rondelet in Ulisse Aldrovandi. Ti so bolj ali manj zvesto posnemali njegovo metodologijo in še razširili nabor opisanih živalskih vrst. Eden izmed Gesnerjevih sodobnikov, ki se je temeljiteje lotil zoološke sistematike ter opisal številne sesalce, ptiče, ribe, insekte, plazilce, kot prvi pa tudi školjke, rake in mehkužce, je bil italijanski humanist, farmakolog, zbiratelj in profesor botanike na bolonjski univerzi Ulisse Aldrovandi (1522–1605). Začasa njegovega življenja in po njegovi smrti je bilo objavljenih trinajst njegovih enciklopedičnih naravoslovnih del, posvečenih živalstvu (pa tudi rastlinstvu), ki jih je zasnoval na podlagi primerkov, risb in drugih virov iz svoje osebne zbirke. Njegova dela vsebujejo najobsežnejši kompendij naravoslovnih ilustracij, objavljen pred 18. stoletjem, med avtorji pa so tudi pomembni slikarji in grafiki kot na primer Jacopo Ligozzi, Giovanni Neri in Cornelius Schwindt.

V obsežnem Aldrovandijevem opusu, katerega del hranimo tudi v Narodni in univerzitetni knjižnici¹, pa najdemo tudi nekatere bolj eksotične vrste. Že v prvem delu njegove *Serpentum, et draconum historia* iz leta 1640 zasledimo kar nekaj nenavadnih kač. Nekatere so prav čudno kosmate, druge pa bolj kot na kače spominjajo na strašljive mornarske privede in nočne more. Drugi, še zanimivejši del enciklopedije, pa je posvečen bližnjim sorodnikom kač – zmajem, ki imajo pomembno vlogo v številnih svetovnih mitologijah in religijah, tudi v slovenski.

¹ Poleg *Serpentum, et draconum historia* v NUK hranimo še štiri Aldrovandijeva dela: *De piscibus libri V. et de ceteris liber unus* (1613), *Quadrupedum omnium bisulcorum historia* (1621), *De quadrupedibus digitatis viviparis libri tres, et de quadrupedibus digitatis oviparis libri duo* (1637) in *De reliquis animalibus exanguibus libri quatuor* (1606).

Najprej nam avtor na splošno predstavi vrsto. Potem se dotakne njene zgodovine in etimologije. Temu sledi opis morfoloških značilnosti zmajev, njihovih razmnoževalnih in drugih navad, prebivališč, naravnih sovražnikov, strupov (in zdravil zanje), lovskih tehnik, uporabnosti zmajev v prehrani, medicini in za druge namene in njihovemu pojavljanju v pregovorih in rekih, mitologiji, hieroglifiki, emblematiki, numizmatiki, upodablajoči umetnosti ter različnih verskih in zgodovinskih besedilih. Uvodnemu delu sledi sistematičen pregled vrste, ki se v grobem deli na zmaje brez nog, zmaje z dvema nogama ter zmaje z več nogami, nadalje pa še na enoglave in večglave zmaje, krilate in nekrilate zmaje ter zmaje, ki bruhaajo oziroma ne bruhaajo ognja. Podrobneje so predstavljene še podvrste baziliska (samotarskega zmaja iz Afrike), hidre in krilatega zmaja. Čeprav iz zgodovinskih virov in avtorjevih opisov izvemo, da največ zmajev prebiva v Afriki in na daljnem vzhodu (ergo ubi dracones sunt), pa nam avtor predstavi tudi prav poseben primer, ki so ga na marčeve ide leta 1572 ujeli na polju v bližini Bologne¹.

Slika 1: Ametistna morska kača iz rodu stonog

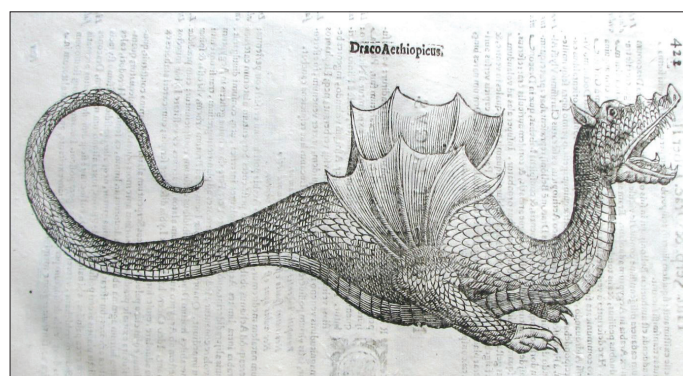
Aldrovandi se je sicer lotil tudi obsežnega in slavnega pregleda najrazličnejših pošasti in drugih živalskih posebnosti, ki je pod naslovom *Monstrorum historia cum Paralipomenis historiae omnium animalium* izšel leta 1642. Obe knjigi dokazujeta, da se z renesanso oziroma zgodnjim novim vekom še zdaleč ni izčrpala pristna znanstvena ravnost glede bajeslovnih, mitoloških in drugih domišljjskih bitij, ki so, kot dokazuje predstavljena enciklopedija, znotraj učene srenje zahtevala nadvse resno obravnavo. *Serpentum, et draconum historia* je sicer uporabljal kranjski deželni glavar Wolfgang Engelbert Auersperg (1610–1673), ki je imel pomembno in obsežno knjižno zbirko prav na mestu, kjer danes stoji Narodna in univerzitetna knjižnica. To dokazujeta njegov podpis na naslovni strani knjige ter letnica vpisa knjige v knjižnični katalog (1655). O ljubljanskem zmaju sicer nekdanji lastnik knjige žal ni mogel izvedeti kaj dosti, po prebranem pa ga je bilo vendarle moč zanesljivo uvrstiti med dvonoge krilate zmaje.

Miniti je moralo še več kot sto let, da sta razsvetljenski empirizem in »vsemogočni razum« iz naravne filozofije in zoologije izgnala tradicionalne pošasti vključno z zmaji, pa vendar so nas s pomočjo paleontoloških raziskav in odkritij prav tedaj obiskali številni prav tako zanimivi in strah zbujajoči prebivalci obdobja krede in jure, ki so učinkovito

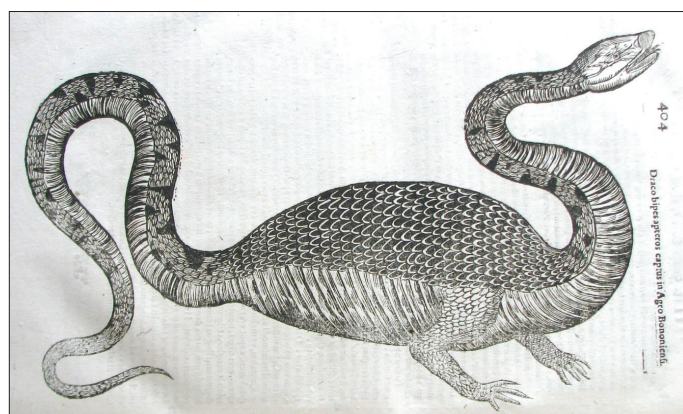
nadomestili staroveška, antična in srednjeveška bajeslovna bitja ter skupaj z drugimi živalskimi posebnosti tako kot nekoč morske pošasti in harpije še dandanes burijo človeško domišljijo.

Slika 2: Bazilisk – samotarski zmaj iz Afrike

Slika 3: Sorodnik ljubljanskega zmaja iz Etiopije

Slika 4: Zmaj iz bližine Bologne

Literatura/viri

- Aldrovandi, Ulisse. *Serpentum, et draconum historia*. Uporabljeno 21.8.2014. <http://amshistorica.unibo.it/126>.
- Eco, Umberto. *Zgodovina grdega*. Ljubljana: Modrijan, 2008.
- »Wikipedia« (*Bestiary*). Uporabljeno 21.8.2014. http://en.wikipedia.org/wiki/Ulisse_Aldrovandi.
- »Wikipedia« (*History of zoology (through 1859)*). Uporabljeno 21.8.2014. http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_zoology_%28through_1859%29.
- »Wikipedia« (*Ulisse Aldrovandi*). Uporabljeno 21.8.2014. http://en.wikipedia.org/wiki/Ulisse_Aldrovandi.
- Županek, Bernarda. *Zgodbe o začetku Ljubljane: Emona, argonavti in ljubljanski zmaj. Emona: mit in resničnost*. Ljubljana: Mestni muzej, 2010, str. 27–39.

¹ Digitalno kopijo si je mogoče ogledati tudi na portalu AMS Historica: <http://amshistorica.unibo.it/126>.

BRANJE KOT IZKUŠNJA VKLJUČENOSTI: DA BI »VSI« RES POMENILO VSI (34. mednarodni kongres Mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY), Ciudad de México, 10.–13. september 2014)

Kongres¹ je organizirala Mehška sekcija IBBY, svečano odprtje je bilo v Mehški nacionalni knjižnici - Biblioteca de México, sicer pa je potekal v Fiesta Americana Hotelu v glavnem mestu Mehike. Na njem se je zbralo okrog 1000 udeležencev, od tega 400 iz Mehike, 400 iz drugih držav Latinske Amerike in 200 iz drugih držav. Potekal je v angleškem in španskem jeziku, vsi plenarni referati in prispevki na okroglih mizah so bili sproti prevajani tudi v španski znakovni jezik! Poleg strokovnega dela kongresa je bilo več svečanih prireditev (podelitev IBBY nagrad) in kulturnih dogodkov. Iz Slovenije smo se kongresa udeležile prevajalka Stana Anželj, dobitnica IBBY častne liste, in pet referentk: Aksinja Kermauner, Božena Kolman Finžgar, Vesna Radovanovič, Janja Vidmar in Tilka Jamnik, ki sem prisostvovala tudi generalni skupščini IBBY, ki zdaj združuje 74 nacionalnih sekcij IBBY.

Slika 1: Stana Anželj je prejela IBBY častno listo 2014 za prevod knjige Walter Moers Vrešči mojster (Sanje, 2011)

Slika 2: Slovenska ekipa z nagrajenko: Aksinja Kermauner, Tilka Jamnik, Vesna Radovanovič, Janja Vidmar, Božena Kolman Finžgar in Stana Anželj

Strokovni del kongresa

Tema kongresa je bila branje kot izkušnja vključenosti: La lectura como experiencia de inclusión: Que Todos Signifique Todos/May everyone really mean everyone. Branje in vključenost sta povezana: ljudje, ki berejo, so v stiku z drugimi, tudi s tistimi, ki so drugačni od njih, bodisi v navadah, zanimanjih, jeziku, načinu življenja ali po drugih lastnostih. Drugačnost nas bogati in povečuje našo občutljivost/empatijo. Literarna besedila nam vse od otroštva dalje omogočajo kontakt ne le z drugimi, resničnimi ali ne, ampak tudi z osebami in s situacijami iz drugih vesolj. Vaja v domišljjskih dialogih nam omogoča, da postanemo občutljivi, kritični, pozorni in željni igre, ustvarjanja, širjenja naših vizij.

Vključenost pomeni dostopnost literature vsem, zares vsem otrokom, tudi vsem tistim iz najrazličnejših ranljivih skupin. Pomeni pa obenem tudi, da so vsi otroci vključeni v literaturo, nobena skupina s svojimi posebnostmi ni več tabu tema.

Toda tudi v sodobnem svetu so še vedno predeli, kjer knjige in literatura otrokom iz različnih vzrokov niso (dovolj) prisotne. Prav tako je v mladinski literaturi še nekaj neobdelanih tem in problemov otrok s posebnimi potrebami. Literatura, še posebej slikanice, bogato ilustrirana besedila in ilustracija, so lahko prijazen, raznolik in bogat prostor branja, kjer se lahko dobro počutijo vsi otroci, ne glede na jezikovne in bralne zmožnosti, kjer se lahko poistovetijo s književnimi osebami in situacijami, kjer se lahko dobro in lepo počutijo. V literaturi najdejo – poleg estetskega ugodja in informacij – tudi spodbude, navdih in celo tolažbo. V njej se prepoznajo in spoznajo, da (s svojimi problemi) niso sami in osamljeni. Ob tem pa je treba ves čas skrbeti tudi za verodostojno in spoštljivo vključevanje »vseh« in obenem tudi za umetniško kakovost literature. Z nekaterimi konkretnimi primeri so se predavatelji dotaknili vključevanja različnih skupin otrok, kot so npr. mehški (še posebej revni) otroci na jugu ZDA, otroci iz jezikovnih manjšin (kjer koli na svetu, toda še posebej potomci staroselcev v Latinski Ameriki, v mladih afriških državah idr.), otroci, ki trpijo za posledicami vojne, naravnih nesreč idr., otroci z različnimi (redkimi) boleznimi, duševnimi motnjami, invalidnostjo idr., slepi in slabovidni, gluhi in naglušni idr. Precejšen del je bil posvečen drugim medijem, nosilcem literature, ki so morda dostopnejši nekaterim skupinam otrok in jih celo laže vključujejo kot tiskane knjige (radio, TV, internet, multimedija itd.).

V več pod-temah smo izmenjavali vizije in poročila, misli in občutja, izkušnje in načrte, in sicer v obliki plenarnih referatov, okroglih miz, predstavitev posterjev in prispevkov v seminarjih idr. Sodelovali smo različni ustvarjalci mladinske književnosti in ustvarjalci v različnih medijih (pisatelji, ilustratorji, prevajalci, oblikovalci idr.), založniki, knjigarji, raziskovalci, učitelji, knjižničarji, mentorji branja in drugi. Mnogo konstruktivnega in prijetnega pa se je med nami zgodilo tudi v neformalnih, prijateljskih stikih in druženjih.

S plenarnimi referati in na okroglih mizah je sodelovalo okrog 40 vodilnih ustvarjalcev in raziskovalcev mladinske književnosti, med njimi tudi italijanski ilustrator Roberto Innocenti, Andersenov nagrajenec 2008, britanski pisatelj David Almond, Andersenov nagrajenec 2010, argentinska pisateljica Teresa Andruetto, Andersenova nagrajenka 2012, brazilski ilustrator Roger Mello, letošnji Andersenov nagrajenec idr. Večina jih je bila vendarle iz držav Latinske Amerike.

Aktivno smo sodelovale tudi slovenske udeleženke. Dr. Aksinja Kermauner je s posterjem/plakatom pod naslovom Book in a Box = BOOX (Knjiga v škatli) predstavila veččutno predstavitev svoje slikanice Žiga špaget gre v širni svet, s katero lahko vključi v branje vse otroke, ne glede na njihove posebne potrebe.

¹ Več o kongresu glej: <http://www.ibbycongress2014.org/en/>

Pisateljica Janja Vidmar je s posterjem in z referatom z naslovom *The Children of the World* predstavila svojo knjigo *Otroci sveta* s fotografijami Benke Pulko, v kateri so poudarjene različnost, medkulturnost, borba za preživetje idr. Božena Kolman Finžgar, direktorica Knjižnice A. T. Linhartarja iz Radovljice, je opozorila na pravljice z vsega sveta kot (globalno) motivacijo za branje pri otrocih in mladih. Vesna Radovanovič, mladinska knjižničarka iz Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota, je predstavila *Oko besede*, srečanje mladinskih pisateljev, ki si med drugim prizadeva, da bi bili v branje vključeni tudi slovenski otroci v Porabju. Mag. Tilka Jamnik, predsednica Slovenske sekcije IBBY, pa sem ob rezultatih ankete med učenci 7. razreda osnovne šole razmišljala o tem, koliko elementi internetnega komuniciranja v besedilih vplivajo na motivacijo za branje in koliko prispevajo k razumevanju prebranega.

Svečani del kongresa

Andersenova nagrajenca 2014 sta pisateljica Nahoko Uehashi iz Japonske in ilustrator Roger Mello iz Brazilije. Proglašena sta bila že na sejmu otroških knjig v Bologni, 24. marca 2014, nagradi pa sta jima bili izročeni na svečani prireditvi ob odprtju kongresa. Slovenski nominiranci za Andersenovo nagrado 2014 sta pisateljica Polonca Kovač in ilustratorica Alenka Sottler.

IBBY častne liste 2014 prejme 150 ustvarjalcev (57 pisateljev, 50 ilustratorjev in 43 prevajalcev) iz 52 držav za knjige v 39 jezikih. Toda le kakšnih 20 ustvarjalcev se je tudi udeležilo slavnostne podelitve na kongresu. Med njimi je bila tudi slovenska prevajalka Stana Anželj, ki je IBBY častno listo prejela za prevod romana Walterja Moersa *Vreščji mojster* (Sanje, 2011). Še dva slovenska ustvarjalca sta prejela to IBBY priznanje: Slavko Pregl za knjigo *Radovedne pravljice* (Miš, 2011) in Peter Škerl za ilustracije v knjigi *Močvirniki Barbare Simoniti* (Mladinska knjiga, 2012); ker se kongresa žal nista udeležila, jima bosta priznanji izročeni na posebni prireditvi na letošnjem Slovenskem knjižnem sejmu.

Podeljeni sta bili tudi dve nagradi IBBY Asahi Promotion Award 2014. Slovenska sekcija IBBY je za to nagrado predlagala *The Reading Badge is Crossing Boundaries to all kinds Minorities*, projekt Društva bralna značka Slovenije – ZPMS. Dobitnika nagrade IBBY Asahi 2014 sta bralna projekta *The Children's Book Bank* iz Kanade, ki v Torontu omogoča dostop do knjig otrokom iz socialno šibkejših družin, in PRAESA iz Južne Afrike, ki v Cape Townu organizira dvojezične bralne delavnice za otroke iz revnejših afriških družin, pripravlja in tiska bralno gradivo za njih idr.

Kulturno-umetniške prireditve

Dvojezična gledališka skupina *Seña y Verbo* (Znak in beseda), ustanovljena leta 1992, nam je izvedla predstavo v španščini in v španskem znakovnem jeziku z naslovom *¿Quién te entiende?* (Kdo te razume?).

Mehiški pesnik Mardonio Carballo je imel recital poezije, ob katerem smo začutili melodičnost in barvitost različnih jezikov Mehike. V Palacio de Bellas Artes smo prisostvovali koncertu ob zaključku kongresa, na katerem nam je simfonični orkester zaigral dve skladbi z mehiškimi motivi in krstno izvedbo skladbe, posvečene pakistanski deklici Malali Yousafzai, mladi borki za pravico po izobraževanju.

Omeniti velja tudi nekatere druge prireditve, ki so potekale v času kongresa in v njegovo obogatitev, npr. predavanje nemške bibliotekarke Anke Märk-Bürmann o promociji branja, razstavo ilustracij letošnjega Andersenovega nagrajenca Rogerja Mella, razstavo v čast Jelle Lepman, pobudnice za ustanovitev IBBY idr. V hotelu, kjer je potekal kongres, pa so bile razstave knjig Andersenovih nominirancev in dobitnikov IBBY častnih list, knjig za otroke s posebnimi potrebami idr., ter prodaja knjig nekaterih mehiških založb.

Kongres se je zaključil s posebno svečanostjo, na kateri smo bili povabljeni na 35. mednarodni kongres IBBY, ki bo pod naslovom »Literature in a Multi-Literate World« potekal od 18. do 21. avgusta 2016, v Aucklandu na Novi Zelandiji.

Udeležbo na kongresu je Slovenski sekciji IBBY delno sofinancirala Javna agencija za knjigo RS. Tudi Založba Mladinska knjiga je prispevala celotni delegaciji, založbi Franc-Franc in Sanje pa posameznima udeleženkama. Vsem se lepo zahvaljujemo!

Tilka Jamnik,
Slovenska sekcija IBBY

Okrogla miza ZAGOVORNIŠTVO KNJIŽNIC IN KNJIŽNIČARSTVA (Mestna knjižnica Marka Marulića, Split, 21. maj 2014)

Strokovno srečanje o zagovorništvu, povezovanju in timskem delu v knjižničarstvu so organizirali Hrvaško knjižničarsko združenje (Komisija za javno zagovorništvo in Delovna skupina za pravne in sorodne knjižnice), Mestna knjižnica Marka Marulića¹ v Splitu in Univerzitetna knjižnica v Splitu. Namen srečanja je bil spodbuditi razpravo o pomenu zagovorništva knjižnic, spregovoriti pa tudi o partnerstvu in timskem delu v knjižničarstvu ter nekaterih vprašanih bodočega razvoja hrvaških knjižnic. Organizatorji srečanja so izpostavili, da je strokovno združenje s svojo dejavnostjo že od nastanka dalje aktivno vključeno ne le v strokovno ampak tudi širšo javnost, vendar pa njegov vpliv na odločevalce in druge deležnike ni zadosten. Težava je tudi v premajhni angažiranosti članstva in usposobljenosti knjižničarjev za zagovorništvo ter vzpostavljanje partnerstev. Vsebinsko je srečanje vključevalo dva programska sklopa, prvi je bil posvečen zagovorništvu in partnerstvom v širšem okolju knjižnic, drugi pa sodelovanju med knjižnicami za doseganje skupnih ciljev ter predstavitvi primerov dobre prakse.

Slika 1: Udeleženci strokovnega srečanja o zagovorništvu (Foto: Mestna knjižnica M. Marulića, Split)

V prvem tematskem sklopu je najprej potekala panelna razprava o možnostih sodelovanja knjižnic in diplomatskih predstavništev na Hrvaškem, v kateri so sodelovali častni konzul Švedske **Slobodan Aničić**, častni konzul Francije **Gerard Denegri** in častna konzulka Nemčije **Sofija Kovačev**. Predstavili so možne oblike kulturne izmenjave in vključevanja hrvaških knjižnic v mednarodni prostor, pri tem pa knjižnicam ponudili tudi svojo pomoč in podporo.

V nadaljevanju je **Dunja Seiter-Šverko**, ravnateljica Narodne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu, izpostavila pomen partnerstev, v katera je knjižnica vključena tako na regionalni kot mednarodni ravni. Krepitev partnerstev je eden od temeljnih strateških ciljev knjižnice, kajti sodelovanje z drugimi knjižnicami in organizacijami s področja informacijske dejavnosti, založniki, strokovnimi združenji ter različnimi organizacijami s področja kulture in znanosti ji omogoča izmenjavo znanj,

¹ Fotografije so dostopne na naslovu: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.705399889518711.1073741895.132845073440865&type=3>

strokovno izpopolnjevanje zaposlenih ter promocijo v okolju. Knjižnica je včlanjena v številne mednarodne organizacije in projekte, sodeluje v različnih programih mobilnosti in ima tesne stike s hrvaškimi izseljenci. Avtorica je predstavila tudi nekaj primerov dobre prakse knjižnice na področju partnerstev v mednarodnem okolju, npr. njeno dejavnost v IFLI, Evropski knjižnici in DART-Europe (portal za odprti dostop do evropskih disertacij v digitalni obliki).

Slika 2: Častni konzuli na Hrvaškem o možnih oblikah podpore knjižnicam (Foto: Mestna knjižnica M. Marulića, Split)

Slika 3: Dunja Seiter-Šverko o mednarodni dejavnosti Narodne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu

Davorka Bastić, ravnateljica Knjižnic mesta Zagreb¹ in dejavna članica IFLINE Sekcije za knjižnice velikih mest (Metropolitan Libraries Section), je najprej predstavila razvoj in dejavnosti sekcije. Njeni začetki segajo v leto 1966, ko je Mestna knjižnica Praga ob obletnici svojega delovanja organizirala tudi srečanje z direktorji mestnih knjižnic iz drugih držav, ki so izpostavili pomen povezovanja in sodelovanja tovrstnih knjižnic. Leta 1968 je bila v okviru

1 Mreža zagrebških splošnih knjižnic, ki od leta 2007 delujejo upravno združene v okviru ene pravne osebe. Knjižnično mrežo sestavlja 12 področnih knjižnic s 26 enotami, Mestna knjižnica, bibliobusna služba z dvema bibliobusoma in Knjižnica Božidarja Adžije (nekoč Delavska knjižnica). V okviru Knjižnic mesta Zagreb delujeta matična služba za splošne in šolske knjižnice na območju Zagreba oziroma zagrebške županije in Hrvaški center za otroško literaturo.

Sekcije za splošne knjižnice pri IFLI ustanovljena Okrogla miza INTAMEL (Round Table of the International Association of Metropolitan Libraries), ki je leta 2004 pridobila status samostojne sekcije IFLE. Mestna knjižnica Zagreb je bila med pobudnicami ustanovitve INTAMELA in ena od njegovih prvih članic. Sekcija za knjižnice velikih mest med drugim vsako leto organizira mednarodno konferenco (letošnja je potekala v Auclandu v Novi Zelandiji) in zbira ter analizira statistične podatke o delovanju knjižnic. Predavateljica je v nadaljevanju predstavila primere sodelovanja zagrebških splošnih knjižnic v projektih omenjene sekcije. Poudarila je, da s tem knjižnice v mednarodnem prostoru ne le krepijo stike ter pridobivajo nova znanja in ideje, ampak tudi promovirajo svojo dejavnost¹.

Slika 5: Ambasadorji Mariborske knjižnice – pisateljica Janja Vidmar

O vlogi in pomenu knjižnic kot izvajalk javne službe, ki s svojimi programi in dejavnostjo vplivajo na milijone ljudi in vstopajo v življenje vsakega posameznika v vseh življenjskih obdobjih, je spregovorila **Sabina Fras Popović**, vodja Oddelka za knjižnično mrežo v Mariborski knjižnici in predsednica Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS). Opozorila je, da knjižnice svojo dejavnost javnosti rade predstavljajo s pomočjo števil, npr. o količini nabavljenega novega gradiva, številu organiziranih prireditelj, porabi finančnih sredstev in članstvu, ki pa ničesar ne povedo o njihovem vplivu na življenje posameznikov in skupnosti. Zato se morajo knjižničarji od števil preusmeriti na ljudi in svoj vpliv nanje prikazovati skozi zgodbe oseb, ki lahko pomen knjižnic za okolje prikažejo na osnovi lastnih izkušenj. To je tudi način za pridobivanje zagovornikov, pripravljenih okolju jasno in glasno sporočiti, da knjižnice spreminjajo življenja in so eden temeljnih dejavnikov za zagotavljanje enakih možnosti prebivalstva pri dostopu in uporabi informacij. Predavateljica je predstavila nekaj projektov Mariborske knjižnice, ki nagovarjajo različne javnosti in širšemu okolju predstavljajo koristi delovanja knjižnice ter pridobivajo prijatelje in ambasadorje knjižnice. Izpostavila je tudi aktivnosti ZBDS, s katerimi je strokovno združenje v letu 2013 spodbudilo razprave o pomenu zagovorništv javne službe v knjižničarstvu.

Slika 4: Sabina Fras Popović o zagovorništvu javne službe v knjižničarstvu (Foto: Mestna knjižnica M. Marulića, Split)

V drugem tematskem sklopu srečanja je **Josip Stipanov**, nekdanji ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu, spregovoril o pomenu timskega in partnerskega vedenja ter strateškega razmišljanja knjižnic. Poudaril je, da se znanje z razširjanjem in uporabo ne zmanjšuje ampak postaja nova vrednost – prispeva k razvoju posameznika in družbe. Predpogoj za uporabo že obstoječega znanja je njegovo posredovanje, proces, v katerem imajo knjižnice pomembno vlogo. V družbenem procesu nastajanja in uporabe znanja jo uresničujejo že tisočletja. Pri tem je merilo njihove uspešnosti izpolnjevanje potreb in zahtev uporabnikov. O svoji dejavnosti morajo razmišljati strateško, a ne vsaka zase, ampak v vzajemnem sodelovanju z drugimi knjižnicami. Predavatelj je poudaril, da knjižnice druga drugi nismo konkurenti, ne tekmujejo med seboj, naši cilji so skupni, skupaj lahko uporabnikom ponudimo več in bolj učinkovito kot vsaka zase. Sodobna informacijska in digitalna tehnologija omogoča, da prostor in čas nista več omejitvi pri nastajanju, razširjanju in uporabi znanja. Spodbuja ter podpira izvajanje partnerstev tudi v primeru knjižnic in jim omogoča, da določena opravila izvajajo centralizirano in več časa namenijo uporabniškim storitvam.

Predsednica Hrvaškega sveta za knjižnice **Tatjana Aparac-Jelušić** je predstavila načrte in dejavnost sveta na področju priprave strategije razvoja hrvaškega knjižničarstva in novih zakonskih oziroma podzakonskih predpisov (zakon o knjižnicah in knjižnični dejavnosti, pravilnik o strokovnih nazivih in napredovanju v knjižničarstvu ter predlog novega modela sistema zbiranja obveznega izvoda). Podrobneje je spregovorila o dokumentu *Strategija hrvaškega knjižničarstva 2015.-2020.g.*¹, ki vključuje strateške cilje, ukrepe za njihovo uresničitev in kazalnike končnih rezultatov uresničitve ciljev. Strateški cilji se nanašajo na naslednja področja: inovativne knjižnične storitve; učinkovita in funkcionalna mreža knjižnic, povezanih v enoten nacionalni knjižnični sistem; zagotavljanje infrastrukturnih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti; kompetence knjižničnih delavcev. Javna razprava o dokumentu je potekala v mesecu aprilu 2014, končno besedilo pa naj bi bilo pripravljeno jeseni 2014.

¹ Prosojnice so dostopne na naslovu: <http://prezi.com/ds9nnswwqxu/javno-zagovaranje-split/>

¹ Predlog Strategije hrvaškega knjižničarstva 2015–2020 je dostopen na naslovu: <http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana-novost/632/>

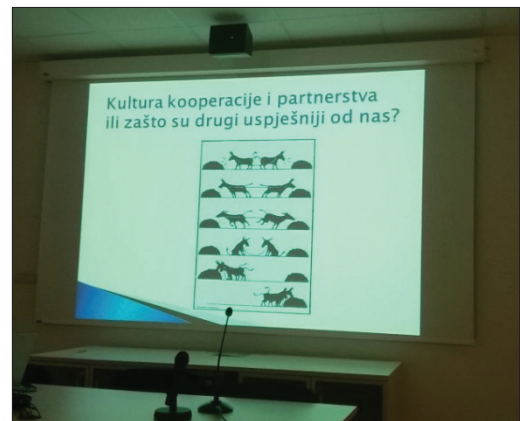
Predavateljica je opozorila, da se morajo knjižničarji ne le uskladiti o temeljnih ciljnih svojega delovanja (in pri tem pozabiti na parcialne interese, kajti na stroko je treba gledati celovito), ampak doseči tudi sprejem dokumenta na vladni ravni. Knjižničarje je pozvala, da se aktivno vključijo v skupno lobiranje za potrditev strateškega dokumenta in sprejem novega zakona za področje knjižničarstva.

Edita Bačić in **Alemka Belan-Simić**, članici Komisije za javno zagovorništvo pri Hrvaškem knjižničarskem društvu (HKD), sta predstavili pomen strateškega načrtovanja zagovorništva in aktivnega vključevanja knjižničarjev v dejavnosti strokovnega združenja, ki so usmerjene na promocijo knjižnic v širšem okolju. Strokovno združenje je leta 2008 sprejelo strategijo zagovorništva knjižnic¹, ki dejavnost usmerja na tri področja, tj. zagovorništvo vrednosti knjižničarske stroke, zagovorništvo prostega dostopa do informacij in intelektualne svobode ter zagovorništvo vseživljenjskega učenja. V skladu s sprejeto strategijo se je konec leta 2010 začela kampanja s sloganom »Pravico imam vedeti, imam pravico do knjižnice«, usmerjena na krepitev zavedanja javnosti o nujnosti zagotavljanja pogojev za izvajanje knjižničnih storitev, dostopnih celotnemu prebivalstvu na lahek in enostaven način. Predavateljici sta opozorili, da Hrvaško knjižničarsko društvo kljub bogatemu programu dejavnosti v javnosti ni dovolj prisotno in ima premajhen vpliv na sprejemanje odločitev, ki se nanašajo na knjižnice. Zato je pomembno, da knjižničarji v bodoče delujejo bolj sodelovalno.

Drugi programski sklop je zaključila predstavitev Centra za sodelovanje knjižnic in strokovno usposabljanje knjižničarjev, ki je skupni projekt Mestne knjižnice Marka Marulića, Univerzitetne knjižnice v Splitu in Pravne fakultete v Splitu. Projekt so predstavili **Edita Bačić**, vodja knjižnice Pravne fakultete v Splitu, **Petar Krolo**, ravnatelj Univerzitetne knjižnice v Splitu in **Eli Pecotić**, ravnateljica Mestne knjižnice Marka Marulića v Splitu. Omenjeni center bo deloval v okviru Mestne knjižnice Marka Marulića, ki izvaja matično dejavnost za splošne in šolske knjižnice na področju Splitsko-dalmatinske županije. Naloga regionalnega centra bo spodbujati knjižničarje iz lokalne skupnosti za strokovno izpopolnjevanje, jim omogočati pridobivanje novih znanj, izmenjavo dobrih praks in učenje od kolegov, ki imajo že dolgoletne izkušnje v knjižničarstvu. Center bo nudil pomoč manjšim knjižnicam pri reševanju strokovnih vprašanj in organiziral različne dogodke, ki bodo promovirali knjižničarstvo ter krepili profesionalno zavest in solidarnost med knjižničarji.

Med primeri dobre prakse v zagovorništvu knjižnic sta **Margita Mirčeta Zakarija** in **Irena Urem** iz Univerzitetne knjižnice v Splitu predstavili projekt vzpostavljanja kulturnega prostora za hrvaško manjšino na območju Boke Kotorske v Črni Gori (projekt »Mesta in knjige« - sodelovanje mestnih knjižnic Kotor in Dubrovnik je bil financiran s sredstvi Evropske unije v okviru programa IPA).

Uspešen program zagovorništva je prispeval k temu, da je bila leta 2011 v kraju Donja Lastva odprta hrvaška knjižnica »Ljudevit Gaj«. **Eli Pecotić** in **Tomislav Stančić** (Mestna knjižnica Marka Marulića v Splitu) sta predstavila prizadevanja knjižnice za vzpostavitev premičnih knjižničnih zbirk na območjih Splita, kjer prebivalstvo še nima dostopa do knjižničnih storitev. Obstoječa mreža knjižnic, ki jo je do zdaj uspela vzpostaviti splitska mestna knjižnica, vključuje deset knjižnic, v skladu s standardi za splošne knjižnice pa bi morala obsegati najmanj trinajst enot. Ker knjižnica zaradi zaostrenih ekonomskih razmer novih enot v kratkem ne bo mogla vzpostaviti, je pristopila k projektu vzpostavljanja premičnih zbirk, ki je v okolju naletel na zelo pozitiven odziv. Predlog je pred kratkim podprl tudi splitski mestni svet. Zanimiva je bila tudi predstavitev primera dobre prakse na področju prostovoljstva v knjižnicah. **Ružica Opačak Bebić** je predstavila sodelovanje Volonterskega centra Split, ki deluje v okviru Društva MI, in Mestne knjižnice Marka Marulića v Splitu. Volonterski center spodbuja in razvija prostovoljsko delo, vodi posredovalnico prostovoljskih del, organizira izobraževanja in različne promocijske dogodke, opravlja raziskave itd. S knjižnico sodeluje pri posredovanju prostovoljcev za pomoč v knjižnici, organizaciji prireditev in izvajanju različnih projektov.

Slika 6: Brez skupnega zagovarjanja interesov stroke bomo v okolju spregledani

Po zaključku predavanj se je razvila tudi zanimiva razprava, v kateri so sodelujoči opozorili na nujnost usklajenega delovanja knjižničarjev v javnosti in pred različnimi deležniki, ki vplivajo na status in razvoj knjižnic in knjižničarstva. Razpravljavci so opozorili, da mora biti mesto za usklajevanje stališč Hrvaški svet za knjižnice, obstoječo prakso, ko vsak zase naslavlja na ministrstva in druge organe različne predloge in zahteve, pa je treba preseči. Izpostavili so tudi pomen sprejema enotne strategije razvoja hrvaškega knjižničarstva in nujnost vključevanja načrtov zagovorništva v strateške načrte vseh knjižnic.

Ob zaključku strokovnega srečanja so bili oblikovani naslednji zaključki in priporočila:

1. Okrepiti je treba zagovorništvo knjižnic v zakonodajnih postopkih in se pravočasno vključevati v vse procese odločanja, ki se kakor koli nanašajo na interese knjižnic in njihovih uporabnikov.

¹ Dokument Strategija zagovarjanja knjižnic je dostopen na naslovu: http://www.hkdrustvo.hr/hr/pravo_na_knjiznicu/8

Da bi bilo zagovorništvo uspešno, je treba dobro poznati vse zakonske predpise, medsebojno povezati vse vrste knjižnic, njihove prijatelje in partnerje, v stikih z odločevalci pa nastopati enotno.

2. Doseči je treba, da bo dokument Strategija razvoja knjižničarstva sprejet na vladni ravni, v njegovo pripravo in izvajanje pa vključena vsa resorna ministrstva. Pri komuniciranju z ministrstvi je nujno izpostavljati tudi znanja in kompetence knjižničarjev ter njihovo vlogo v družbenem razvoju.

3. Pri pripravi dodiplomskih in podiplomskih študijskih programov s področja bibliotekarske in informacijske znanosti je treba okrepiti sodelovanje in partnerstva med akademsko skupnostjo, Hrvaškim knjižničarskim združenjem ter knjižnicami kot delodajalci.

4. V strateškem načrtu zagovorništva za prihodnje strateško obdobje mora Hrvaško knjižničarsko združenje močnejše izpostaviti vlogo regionalnih društev in v procese zagovorništva stroke vključiti večji delež članstva kot do zdaj.

5. Da bi lahko matične knjižnice uspešno opravljale svoje temeljne in razvojne naloge, ter v večjem obsegu kot zdaj organizirale različne oblike izobraževanj za pripravnike in ostale strokovne knjižničarske delavce, si je treba prizadevati za povečanje njihovega financiranja in števila zaposlenih.

6. Knjižnične delavce je nujno motivirati za strokovno izpopolnjevanje o zagovorništvu, partnerskem in timskem delu ter za sodelovanje v javnih kampanjah.

7. Da bi bilo zagovorništvo knjižnic uspešnejše, je treba okrepiti sodelovanje z mednarodno knjižničarsko skupnostjo, sorodnimi domačimi in tujimi kulturnimi ter znanstvenimi ustanovami, pa tudi uporabniki knjižnic, prostovoljci in različnimi civilnimi združenji.

Melita Ambrožič,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Statistične meritve o delu slovenskih knjižnic za leto 2013: potek in rezultati

Pri statističnih meritvah o delu slovenskih knjižnic za poročevalsko leto 2013 je sodelovalo skupaj 256 knjižnic, od tega 60 splošnih (od tega 2 zamejski), 84 visokošolskih (41 knjižnic Univerze v Ljubljani, 13 knjižnic Univerze v Mariboru, knjižnici Univerze na Primorskem in Univerze v Novi Gorici, 28 knjižnic samostojnih visokošolskih zavodov) in 112 specialnih knjižnic (16 specialnih knjižnic s področja industrije in trgovine, 34 specialnih knjižnic s področja kulture, 20 vladnih specialnih knjižnic, 19 specialnih knjižnic s področja znanosti, 11 specialnih knjižnic s področja zdravstva, 3 društvene specialne knjižnice, 9 drugih specialnih knjižnic).

Meritve so se začele 15. 3. 2014 in se uradno končale 31. 3. 2014, ko je Centru za razvoj knjižnic pravilno izpolnjeno Poročilo o delu knjižnice posredovalo skupaj 138 oz. 54% knjižnic, od tega 21 oz. 35% vseh splošnih knjižnic, 52 oz. 62% vseh visokošolskih in 65 oz. 58% vseh specialnih knjižnic. Knjižnicam, ki nam Poročila o delu knjižnice niso poslale v dogovorjenem roku, smo poslali več opominov. S statističnimi meritvami smo dokončno zaključili 9. junija 2014, ko nam je izpolnjene vprašalnike posredovalo skupaj 246 oz. 96% knjižnic, od tega 60 oz. vse splošne knjižnic, 83 oz. 99% visokošolskih knjižnic in 103 oz. 92% specialnih knjižnic.

Sodelavci Centra za razvoj knjižnic smo v okviru statističnih meritev opravili 528 svetovanj po telefonu, poslali smo 491 pojasnil po elektronski pošti ter odklenili 197 statističnih vprašalnikov.

Vsem knjižnicam, ki so sodelovali pri statističnih meritvah se za sodelovanje iskreno zahvaljujemo.

Nekaj rezultatov statističnih meritev najdete v spodnji tabeli. Celoten nabor zbranih podatkov, skupaj z že izračunanimi kazalci in publikacijama v pdf obliki, pa najdete na naši spletni strani: <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/>.

vrednosti	nacionalna knjižnica	visokošolske knjižnice	splošne knjižnice	specialne knjižnice
knjižnična zbirka - inventarne enote	2.718.469	5.170.679	11.305.082	3.027.078
prirast knjižničnega gradiva - inventarne enote	31.288	117.526	496.607	56.007
prirast knjižničnega gradiva - naslovi	12.473	69.540	232.006	41.911
tekoče naročeni naslovi serijskih publikacij	35.509	-	16.559	-
odpis knjižničnega gradiva - inventarne enote	150	24.830	269.812	-
letna odprtost knjižnice - ure	3.056	193.815	378.316	176.943
čitalniški sedeži	326	3.989	6.782	905
površina knjižnice	14.359	37.439	106.771	16.912
osebni računalniki za uporabnike	39	775	1.510	123
delavci - skupaj v rednem delovnem razmerju - EPZ	136	371	1.164	171
podatkovne zbirke, ki jih gradi knjižnica - naslovi	2	75	171	45
obisk knjižnice celoten	411.115	3.636.075	12.029.423	
obisk knjižnice fizični	181.115	1.871.698	10.183.308	136.794
prirast obveznega izvoda - inventarne enote	25.197	46.484	24.966	-
izposoja na dom in v knjižnico - inventarne enote	164.265	1.941.351	26.332.506	-
izposoja na dom - inventarne enote	61.784	1.612.389	25.505.450	765.876
medknjižnična izposoja - pasiva - inventarne enote	2.886	-	10.725	-
medknjižnična izposoja - skupaj - inventarne enote	10.269	32.134	19.547	19.030
število kreiranih in redigiranih zapisov za vse vrste gradiva za SICRIS	-	80.049	-	-
člani	11.812	123.552	494.624	51.716
udeleženci usposabljanja	631	32.875	106.054	2.487
obisk prirediteljev	9.000	-	897.504	16.046
sredstva, porabljena za izobraževanje delavcev - EUR	20.561	59.435	258.183	18.518
sredstva, porabljena za knjižnico - EUR	6.013.221	-	42.909.545	5.372.904
izobraževanje zaposlenih - ure	2.284	7.626	28.559	2.252
sredstva, porabljena za nakup knjižničnega gradiva - EUR	763.935	5.731.950	7.586.917	2.616.212
sredstva, porabljena za nakup elektronskih virov - EUR	484.630	3.205.031	296.568	931.118
delavci - skupaj, ne glede na način zaposlitve - osebe	149	440	1.363	223
strokovni delavci v rednem delovnem razmerju - EPZ	98	314	913	141

Legenda: - ni zanesljivih podatkov oz. podatek za to vrsto knjižnice ni relevanten

Opomba: V primeru, da knjižnice določenih podatkov niso posredovale, smo podatke imputirali oziroma naredili preračun na celotno vrednost.

Damjana Tizaj Marc,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Poletna šola *Ligatus* 2014: prvi del

Arhiv Republike Slovenije je septembra gostil mednarodno poletno šolo, ki jo vsako leto organizira raziskovalni center *Ligatus*¹ z londonske univerze za uporabne umetnosti². Prvi tovrstni dogodek je bil organiziran leta 2006. Po grški, nemški, italijanski, francoski in švedski, je letos pod drobnogled prišla tudi pisna kulturna dediščina, ki jo hranimo v slovenskih institucijah.

Šola je potekala tri tedne in je bila razdeljena na tri sklope. Prvi sklop je bil namenjen zgodovini zahodnoevropskih knjižnih vezav, nastalih med letoma 1450 in 1830, vodil pa ga je prof. dr. Nicholas Pickwoad. V drugem sklopu sta bili obravnavani dve tematiki. Tečajniki so pod vodstvom dr. Georgiosa Boudalisa spoznavali glavne strukturne in dekorativne prvine knjižnih vezav vzhodnega Sredozemlja ter njihov razvoj, dr. Athanasios Velios pa je predstavil metode in tehnike dokumentiranja knjižnih vezav. Dr. Georgios Boudalis je vodil tudi tretji sklop, v okviru katerega smo udeleženci tretjega tedna šole izdelali maketo grško-bizantinske knjižne vezave.

Poletna šola je potekala v Arhivu Republike Slovenije, v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) pa smo vsako sredo gostili tudi javno predavanje, katerem so posamezni predavatelji zgoščeno predstavili svoje področje delovanja. Prof. dr. Nicholas Pickwoad je tako izpostavil problematiko dokončanih oziroma nedokončanih knjižnih vezav, dr. Athanasios Velios uporabnost povezanih odprtih podatkovnih zbirk za kulturno dediščino, dr. Georgios Boudalias pa razvoj in značilnosti bizantinskih vezav.

Strukturne značilnosti različnih knjižnih vezav, ki so nastale v zahodni Evropi od konca srednjega veka pa vse do začetka industrijske revolucije, smo v dopoldanskem, teoretičnem delu prvega sklopa šole odkrivali skupaj s prof. dr. Nicholasom Pickwoadom. Najpomembnejše strukturne prvine, ki so temeljni gradnik vsake knjige, so listi oziroma pole knjižnega bloka, vezice in sistem šivanja, povezava knjižnega bloka s platnicami, knjižna obreza, kapital, predlisti, spojni listi, hrbtna ojačitve, prevleke in zapirala. Iz njih lahko razberemo ključne informacije, ki omogočajo določanje starosti in provenience posamezne knjižne vezave. Lahko nam razkrijejo tudi za kakšen namen so bile knjige izdelane, koliko časa in truda je bilo vložene v njihovo vezavo, kako razgiban je bil knjižni trg in celo kakšen je bil družbeni status njihovih lastnikov. Natančnejši pogled v strukturo knjige nam lahko pove, da sta dve na videz enaki knjigi, vezani na popolnoma različni način, kar bi nepoučenemu ali površnemu raziskovalcu sicer ostalo skrito. Za verodostojno prepoznavo različnih vezav je torej bistveno poznavanje tradicionalne knjigoveške obrti, pa tudi sposobnost vizualnega prepoznavanja vidnih in prikritih strukturnih elementov knjige.

Popoldanski oziroma praktični del prvega tedna je bil namenjen ogledu knjižnih vezav rokopisov in starih tiskov, ki jih hranijo nekatere ljubljanske knjižnice in arhivi. Obiskali smo knjižnico Nadškofjskega arhiva, Narodnega muzeja, Arhiva Republike Slovenije, SAZU, NUK, in knjižnico ljubljanskega frančiškanskega samostana.

Slika 1: Prof. dr. Nicholas Pickwoad med pregledovanjem strukturnih prvine knjig v NUKu. (Foto: Jasna Malešič)

Izjemno sistematiko predavanj ob gradivu je bogatilo tudi predavateljevo široko poznavanje zgodovinskih in kulturnih okoliščin, pa tudi ikonografije likovnih del iz časa nastanka posameznih obravnavanih primerov. Ni manjkalo tudi duhovitih utrinkov. Profesor Pickwoad nam je na primer razložil, da so nekoč ljudje ob večernem obisku opere poleg svojih najboljših ali prav za to priložnost ukrojenih oblek, pod rokami nosili tudi posebej za ta namen v svilo »oblečene« librete. Prikimali smo knjigoveškemu mojstru, ki je dva kosa pergamenta lično sešil v popolno platnico in na ta način prihranil kar nekaj kovancev. Tako je knjiga zaradi svoje edinstvenosti ter iznajdljivosti in spretnosti mojstra za nas veliko vrednejša kot marsikatera popolna vezava z bogato okrašenimi platnicami. Zpomnili smo si tudi dih jemajočo lepoto dekorativnega kapitala na sicer precej preprosti vezavi, za kar si je nekdanji mojster zaslužil vse naše pohvale. Takšnih zgodb bi lahko našli še mnogo.

Slika 2: Utrinek s praktičnega dela prvega tedna šole v knjižnici Narodnega muzeja Slovenije. (Foto: Jasna Malešič)

¹ Ligatus Research Centre.

² University of the Arts London.

Drugi teden poletne šole smo poslušali dva predavatelja. Ob dopoldnevih nam je dr. Georgios Boudalis predstavljal razvoj vzhodnoevropske knjige od papirusnih zvitkov, prek kodeksov, pa vse do mojstrskih izdelkov grško-bizantinskih knjigovezov, ki so po propadu bizantinskega cesarstva v Benetkah delovali še vse do 19. stoletja. Bizantinski tip vezav sicer najdemo na območju Egipta, Bližnjega vzhoda, Balkana, Armenije, Gruzije in Rusije. Tradicija bizantinskih vezav se je po propadu bizantinskega cesarstva nadaljevala tudi pod okriljem pravoslavne cerkve, zato so na enak način vezane praktično vse starocerkvenoslovanške knjige. Ker so velik del ozemlja propadlega cesarstva zavzeli muslimani, je ta tip vezave prevzel še islamski, deloma pa tudi judovski svet. Za vsa bližnjevzhodna verstva pa je knjiga predstavljala enega od osrednjih simbolov vere.

Dr. Georgios Boudalis nam je predstavil razvoj strukturnih prvin, materialov in vrst vezav, ki so se v različnih oblikah ohranile vse do danes. Spoznali smo najpomembnejše značilnosti vzhodnoevropskih knjižnih vezav: hrbet brez izbočenih vezic, žlebljene robove platnic, dvignjen kapital,

enake dimenzije knjižnega bloka in platnic ter pleteni jermeni zapiral, pa tudi značilnosti, ki te vezave najbolj očitno ločijo od zahodnoevropskih. To so: način šivanja, način povezave platnic in knjižnega bloka ter oblika kapitala. Poznavanje tehnik, ki so jih mojstri uporabljali pri sorodnih obrteh, kot so na primer tkalstvo, usnjarstvo, čevljarstvo ali pletarstvo, nam lahko olajša tudi razumevanje tehnik vezave knjig. Običajno so bile vzhodnoevropske knjige sicer izdelane bolj površno kot sočasne zahodnoevropske, saj na vzhodu skorajda niso poznali poklicnih knjigovezov. Z izjemo največjih mest (na primer Bagdada, Bizanca, Damaska in Aleksandrije), so na vzhodu skoraj do 20. stoletja knjige vezali izključno menihi v samostanih.

Danes lahko zgodovino knjižnih vezav preučujemo tudi s pomočjo upodobitev knjig na antičnih freskah in mozaikih, kipih ter na kasnejših miniaturah in oljnih slikah evropskih mojstrov. Knjig z izvirno vezavo ni veliko, zato so redke najdbe oziroma nahajališča, kjer so se fizično ohranile, še toliko pomembnejša. Kot poseben primer je bil na predavanjih večkrat izpostavljen samostan sv. Katarine na Sinaju, kjer se je čas ustavil za več stoletij. V tamkajšnji knjižnici hranijo na tisoče knjig, ki so se zaradi oddaljenosti in podnebja ohranile pretežno v izvirnih vezavah. Te so za raziskovalce knjižnih vezav (v nasprotju z raziskovalci vsebine) veliko bolj zanimive kot tiste, ki so bile prevezane ali popravljene. Raziskovalci iz centra Ligatus so opravili pregled in dokumentacijo stanja teh knjižnih vezav v okviru projekta *Saint Catherine's Project*. V NUKu pa smo si ogledali primere značilnih vzhodnoevropskih vezav, ki jih hranimo pri nas.

Popoldanska predavanja drugega sklopa je vodil dr. Athanasios Velios. Svojo poklicno pot je pričel kot konservator oziroma restavrador knjig, a se je že po enem letu pridružil projektu Ligatus.

Kot član ekipe, ki je dokumentirala knjižne vezave v samostanu Sv. Katarine se je soočil z ogromnimi količinami metapodatkov, ki jih je bilo potrebno urediti. Tako se je prelevil v strokovnjaka za izdelavo odprtokodnih baz podatkov oziroma dokumentacijskih sistemov na področju knjižnih vezav.

Slika 3: Pregled ohranjenih primerkov vzhodnoevropskih vezav v Rokopisni čitalnici NUK. Na fotografiji (iz desne proti levi): dr. Athanasios Velios, mag. Marijan Rupert, dr. Georgios Boudalis ter ostali udeleženci tečaja. (Foto: Martina Pavec, Nacionalna in sveučilišna knjižnica, Zagreb)

Veliko svojega časa posveča tudi izobraževanju restavradorjev, knjižničarjev in kustosov posebnih zbirk, z namenom poenotenja terminologije na področju opisovanja strukturnih prvin vezav ter spodbujanja objave prosto dostopnih podatkov na spletu.

V sklopu njegovih predavanj smo opravili tudi nekaj praktičnih vaj iz dokumentiranja. Teden smo zaključili s predavanjem o digitalni dokumentacijski fotografiji. Dr. Athanasios Velios nam je predstavil standardni nabor fotografij posamezne knjige, ki naj bi se pričel s hrbtom oziroma hrbtno ploskvijo, ki ji je dodan listek z inventarno številko ali signaturo, po kateri bomo knjigo najlažje identificirali in mora biti prisoten tudi na vseh nadaljnjih posnetkih. Nato naredimo še posnetke obeh platnic z zunanje in notranje strani, vseh treh obrez in naslovnice. Temu sledi še posnetek cele knjige pod kotom (3D). Zaželeno je, da je posameznim posnetkom priložena barvna skala, ki mora biti v istem nivoju s fotografirano ploskvijo. Izogibali naj bi se tudi naprednim nastavitvam fotoaparata (format .raw ali drug ustrezen osnovni format) in poskrbeli za ustrezno osvetlitev fotografiranih objektov. Sicer pa se je dr. Athanasios Velios prisotnim priljubil tudi s svojevrstnim pristopom, saj je svoja predavanja pričlenjal in zaključeval s prizori iz filmov svojega najljubšega režiserja, Andreja Tarkovskega.

Se nadaljuje ...

Urša Kocjan, Meta Kojc, Andreja Kozjek,
Jasna Malešič, Andrej Štolfa,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Planinski kotiček v MKL KOŽ

Inovativni pristopi knjižnic k promociji branja predstavljajo eno temeljnih dejavnosti sodobnih knjižnic. Niso pa vedno odvisni od idej bibliotekarjev, saj jim večkrat na pomoč priskočijo različne institucije, ki v sodelovanju s knjižnicami vidijo priložnost tudi za lastno promocijo. Tovrstna sodelovanja lahko obrodijo bogate sadove v obojestransko korist, zato je prav, da se nanje opozori in jih tudi ustrezno promovira. V MKL Knjižnici Otona Župančiča smo doživeli tako pobudo s strani Planinske zveze Slovenije (v nadaljevanju PZS), ki je pri reševanju problematike svoje knjižnične zbirke rešitev poiskala pri nas. Njihov cilj, da knjižnična zbirka znova najde pot do bralcev ali pa ustrezno mesto v drugi instituciji, je narekoval pregled zbirke in seveda ustrezno odločitev, kaj s to zbirko napraviti. Povabilo k tovrstnemu sodelovanju je rodilo novo idejo s strani knjižnice in sicer ustanovitev Planinskega kotička pod okriljem Knjižnice Otona Župančiča.

Konkretne okvire projekta smo oblikovali po nekaj srečanjih s predstavniki PZS, ki smo jih opravili v začetku leta 2012, vendar je bilo pred izpeljavo potrebno rešiti še dva problema. Prvi problem je bila **prostorska umestitev** Planinskega kotička v knjižnico. Po tehtnem razmisleku smo se odločili za prostor, ki je uporabnikom lahko dostopen, omogoča postavitev večje količine gradiva, uporabniki pa ga hitro opazijo. Kotičku smo namenili tri regale oziroma 18 tekočih metrov knjižnih polic, ki smo jih opremili že s svojim bogatim fondom planinske oziroma gorniške literature. Tako nam je ostalo le nekaj metrov polic za sprejem gradiva knjižnice PZS. Drugi problem pa je bila **količina gradiva knjižnice PZS**, ki bi ga bili zmožni sprejeti in umestiti v svoj fond. Po skrbnem pregledu celotne knjižnične zbirke PZS se je namreč izkazalo, da je za nas zanimivo le 200 enot gradiva. Naj opozorim, da je PZS skupaj z nami iskala rešitev za ves svoj knjižnični fond, zato naš ozek izbor gradiva ni predstavljal ustrezne rešitve. Še vedno je bilo potrebno najti prostor za blizu 40000 enot gradiva. Končno rešitev je ponudil Planinski muzej v Mojstrani, ki je kot najbolj ustreznica sprejel praktično celotno knjižnično zbirko PZS.

Namen ustanovitve Planinskega kotička je predvsem **promocija gorniške literature in privabljanje tiste ciljne skupine uporabnikov, ki posega po tovrstni literaturi**. Obenem pa želimo s **promocijo PZS** v okviru Planinskega kotička izpostaviti nove oblike sodelovanja z različnimi institucijami, ki knjižnico aktivno vključujejo v širše družbeno dogajanje. Povezovanje z drugimi institucijami vodi v nove oblike knjižnične dejavnosti in širi krog uporabnikov, obenem pa nudi obojestranske koristi tako sami knjižnici kot tudi instituciji, ki se z njo povezuje. Promocijo PZS smo zagotovili z vidnim logotipom PZS, kateremu sledi napis Planinski kotiček, na koncu pa je dodan še naš logotip. Poskrbeli smo tudi za pester izbor zloženek in reklamnih letakov PZS, ki uporabnike seznanja z dejavnostjo te organizacije, dodaten element promocije pa je še napis na signaturni nalepki posamezne enote gradiva, ki opozarja na izvor gradiva.

Tistim publikacijam, ki smo jih pridobili v sodelovanju s PZS, smo pred UDK postavitveno skupino dodali oznako PZS, kar je razvidno tudi v samem kataloškem zapisu publikacije. Tako lahko vodimo evidenco izposojenega gradiva s to oznako, kar nam bo seveda koristilo pri evalvaciji vključenega gradiva v naš obstoječi knjižnični fond.

Planinski kotiček pa ni le gradivo s področja gornišva, ki je namenjeno izposoji, temveč z njim uresničujemo tudi nekatere druge zanimive oblike sodelovanja s PZS, ki smo jih seveda podkrepili s pogodbo. V njej opredeljujemo tiste oblike sodelovanja, ki oživljajo Planinski kotiček kot permanentno dejavnost, segajočo na različna področja vse od prireditvenih sklopov pa do izposoje gradiva. PZS je tudi založniško dejavna, saj s svojo založbo poskrbi za marsikatero zanimivo izdajo publikacije, ki si zasluži posebno predstavitev. Pogodbeno smo se dogovorili, da letno organiziramo vsaj tri predavanja ali predstavitev večere. Tako smo v juniju leta 2012 izpeljali predstavitev knjige z naslovom Slovenska planinska pot avtorjev Andraža Poljanca in Milenka Arnejška. Predstavil jo je kar avtor Andraž Poljanec, predstavitev pa je sovpadala z začetkom poletne planinske sezone. Zaradi velikega števila prireditvev, ki se dnevno vrstijo v enotah MKL, je tovrstne dogodke prevzela vodja oddelka za prireditve, Spodbude zanje pa so prihajale s strani vodje Planinskega kotička in pa predstavnikov PZS-ja.

Omeniti velja še redne letne seje, ki jih ima vodstvo PZS v dvorani Knjižnice Otona Župančiča. V pogodbi o medsebojnem sodelovanju smo se namreč dogovorili, da knjižnica kot pogodbeni partnerica brezplačno odstopi prostore za pomembnejše dogodke PZS, kamor sodijo tudi redne letne seje in drugi pomembnejši sestanki te organizacije.

Uporabnike pa seveda najbolj zanima zunanji izgled Planinskega kotička ter bogat izbor literature s področja gornišva. Knjižnični fond kotička je razdeljen v dva dela. V prvem delu bralec najde predvsem monografske publikacije, ki govorijo o gorništvu o preživetju v naravi, o tehnikah plezanja in osebnih izkušnjah gornikov in alpinistov. Sem sodijo npr. kultna knjiga Nejca Zaplotnika z naslovom Pot, ali Humarjevo delo Ni nemogočih poti, pa Škarjevo Po svoji sledi ter še mnogi klasiki alpinizma kot so Herman Buhl, Julius Kugy, Walter Bonatti, Anderl Heckmair in drugi. Sledi pa del, v katerem se nahajajo planinski vodniki in zemljevidi. PZS nam je priskrbel kar nekaj zanimivih plezalnih vodnikov, zbirko pa vestno dopolnjujemo z novimi. Športno plezanje je v zadnjih nekaj letih doživelo pravi razcvet predvsem po zaslugi številnih društev, ki z organiziranimi tečaji privabljajo tako mlade kot starejše rekreativce in vzgajajo mlade tekmovalce. Razmah rekreativnega športnega plezanja pa predstavlja izziv tudi za knjižnice, saj z ustreznim naborom plezalnih vodnikov lahko privabi številne tovrstne uporabnike. Še posebej so aktualni vodniki, ki opisujejo tuja plezališča, saj so slovenska že dovolj izčrpno predstavljena v športnoplezalnih vodnikih naših avtorjev.

Novosti in zanimivejše publikacije predstavljamo na malih plastičnih stojalih, ki smo jim namenili tri metre polic. Tu se najde prostor tudi za reklamni material PZS-ja.

Planinski kotichek pa na koncu zaokrožuje še napis, ki združuje obe organizaciji, PZS in MKL, ter alpinistični pripomočki cepin in sistemi vponk. Na ta način uporabnika opozorimo na posebno mikrolokacijo, pripomočki pa imajo tudi estetsko funkcijo.

Nadaljnji razvoj Planinskega koticheka je odvisen od medsebojnega sodelovanja obeh organizacij., želimo pa vključiti tudi lokalna društva in druge organizacije, ki so povezane s planinstvom, gorništvom in športnim plezanjem.

Praksa je doslej pokazala nekaj primernih oblik sodelovanja kot je npr. izvedba predavanj strokovnjakov s teh področij, promocija organizacij z njihovimi letaki in brošurami, obveščanje uporabnikov o pomembnejših dogodkih PZS na razstavnih policih stojalih in seveda oddajanje dvorane za pomembnejša srečanja predstavnikov PZS-ja. Zaradi številnih nesreč, ki so v naših gorah v zadnjih letih vse bolj v porastu, pa nameravamo na začetku naslednje planinske sezone organizirati tudi strokovno predavanje predstavnika Gorske reševalne službe. Idej je veliko, vendar je njihova realizacija pogojena z majhnim prostorom, ki ga imamo na razpolago v knjižnici, za promocijo gorništvstva in tovrstne literature.

Slika 1: Planinski kotichek KOŽ

Upamo, da bo še katera knjižnica v Sloveniji pripravljena organizirati tak kotichek, saj je to dobra priložnost za povečan obisk in večje število uporabnikov, obenem pa si bomo lahko izmenjali izkušnje in slovenskemu človeku ponudili še več pisane besede na temo gorništvstva – dejavnosti, ki nam je kot alpskemu narodu pisana na kožo.

Anton Brlan,
Mestna knjižnica Ljubljana

Univerzitetna knjižnica Medicinske univerze na Dunaju

Uvod

Letos junija sem se v okviru Erasmus programa udeležila usposabljanja v Univerzitetni knjižnici Medicinske univerze na Dunaju. Namen takega obiska je seveda, da se udeleženec seznanji z njihovo organizacijo, načinom dela ter pridobi izkušnje, ki jih lahko prenese tudi v svoje okolje. Kot vemo in se knjižničarji tudi dobro zavedamo, je velikega pomena za uspešno delo knjižnic, da sodelujejo in se povezujejo med seboj oz. da se knjižnice znajo organizirati v učinkovit sistem. Vsaka knjižnica v takem sistemu pa je živ organizem, ki s svojo dejavnostjo vpliva na druge v sistemu. Za tak sistem je značilno, da se se nenehno spreminja, prilagaja okolju in svojim uporabnikom.

Sodelovanje in povezovanje knjižnic v Avstriji

V Avstriji je na voljo okoli 3000 znanstvenih in splošnih knjižnic. Splošne knjižnice se združujejo v Združenju avstrijskih knjižnic »Büchereiverband Österreichs BVÖ« s sedežem na Dunaju. Za znanstvene knjižnice skrbi Avstrijsko knjižnično združenje »Österreichischer Bibliothekenverbund«. Njegova funkcija je predvsem skrb za informacijsko infrastrukturo. Knjižnice se povezujejo tudi preko Delovne skupine direktorjev knjižnic »ARGE Bibliotheksdirektor/innen«. Delovna skupina je odbor ministrstva za gospodarsko, ki skrbi za koordinacijo delovnih postopkov. Knjižnice sodelujejo tudi v okviru konzorcijev. Za vsako knjižnico so pomembne tudi povezave z inštitucijami v lokalnem okolju. V primeru avstrijskih knjižnic je to povezovanje v okviru dežel. Največja skupnost je v okraju Dunaj, ki krajevno povezuje 52 znanstvenih knjižnic. Ena večjih je tudi Univerzitetna knjižnica Medicinske univerze na Dunaju, ki je največja medicinska knjižnica v Avstriji.

Univerzitetna knjižnica Medicinske univerze na Dunaju (Die Universitätsbibliothek der Medizinischen Universität Wien (UB MUW))

Univerzitetna knjižnica Medicinske univerze na Dunaju »Universitätsbibliothek der Medizinischen Universität Wien (UB MUW)« deluje od leta 1989 v okviru medicinske univerze na Dunaju. Knjižnica je današnji naziv dobila leta 2004. Prej se je imenovala Knjižnica Fakultete za medicino »Fakultätsbibliothek für Medizin«, ki je bila ustanovljena leta 1986. Leta 2004 je stopil v veljavo univerzitetni zakon iz leta 2002, ki je prinesel državnim univerzam v Avstriji večjo avtonomijo in so medicinske fakultete na Univerzi Graz, Innsbrucku in Dunaju postale medicinske univerze. Do preoblikovanja v univerzitetno knjižnico je že dvakrat spremenila svoj naziv. V obdobju od 1994 do 1999 se je imenovala Centralna medicinska knjižnica na Dunaju »Zentralbibliothek für Medizin in Wien«, od 2000 do 2003 pa Avstrijska centralna knjižnica za medicino »Österreichischen Zentralbibliothek für Medizin«.

Leta 1989, ko so knjižnico preselili v stavbo Splošne bolnišnice na Dunaju, je prevzela še tamkajšnji oddelčni knjižnici: Oddelčno knjižnico za zobozdravstvo »Zweigbibliothek für Zahnmedizin« in knjižnico za zgodovino medicine »Zweigbibliothek für Geschichte der Medizin«.

Slika 1: Zgradba Splošne bolnišnice na Dunaju, kjer se nahaja Univerzitetna knjižnica

Tega leta so preselili ves revijski tisk iz starih prostorov v postore bolnišnice, v naslednjih letih pa tudi gradivo, ki se je nahajalo v različnih inštitutih. To je bil velik korak za knjižnico, saj je dobila nove prostore, hkrati pa se je pridružila manjši knjižnici in tako prispevala k pocenitvi in poenotenju procesov. Poseben napredek je bil narejen pri nabavi, ki so jo centralizirali in optimizirali.

Po letu 1990 so avstrijske knjižnice uvajale v svoje poslovanje ocenjevanje uspešnosti dela. Univerzitetna medicinska knjižnica na Dunaju od leta 2006 sodeluje pri projektu »Bibliotheksindex BIX«. Indeks, ki ocenjuje in primerja delo preko 80 knjižnic iz Avstrije in drugih dežel, ugotavlja uspešnost knjižnic z naslednjih področij: knjižnična ponudba, uporaba, učinkovitost in razvoj. Poročilo BIX za leto 2014 je bilo za knjižnico zelo ugodno, saj so jo ocenili kot drugo najboljšo knjižnico v Avstriji. Knjižnica je bila dobro ocenjena zaradi prehoda na e-only znanstvene časopise. Zaradi tega se je povečal delež zaposlenih, ki delajo na področju elektronskih virov. Hkrati beležijo tudi večjo angažiranost zaposlenih pri strokovnem izobraževanju. Kljub vse večji elektronski ponudbi se trudijo, da oblikujejo ponudbo na način, da je knjižnica kot prostor vse bolj zanimiva za uporabnike, zato beležijo tudi večji obisk. Po letu 2012 pa sodeluje knjižnica tudi v procesu ugotavljanja kakovosti po standardu ISO 9001 Sistema za vodenje kakovosti, ki ga je uvedla v svoje poslovanje krovna organizacija Medicinska univerza na Dunaju »Medizinische Universität Wien«.

Z vstopom v 21. stoletje si je knjižnica zastavila dolgoročno poslanstvo, ki črpa dobro iz svojega preteklega dela za odlično delo v prihodnosti. Poudarila je, da so njene storitve namenjene potrebam njenih uporabnikov in podpirajo strateške cilje matične ustanove.

Zavezala se je, da nudi uporabnikom domače aktualne in zgodovinske medicinske publikacije in vire. Skrbi za znanstveno literaturo in informacije s področja medicine in sorodnih ved ter skrbi za globalno omrežje elektronske ponudbe in sodobnih tehnik, ki jih zahtevajo novi standardi.

Knjižnica je hitro napredovala na vseh področjih, hkrati pa z že od začetka z nespremenjenim številom zaposlenih. O napredku govorijo že grobi statistični podatki. V 25-ih letih so izdatki za nabavo literature narasli kar za 5-krat. Število izposojenih enot gradiva je naraslo od leta 1992 kar za 30-krat.

Njene glavne naloge so koordinacija nabave, strokovna obdelava gradiva in priprava biomedicinske strokovne literature. Viri in storitve so na voljo študentom in zaposlenim Medicinske univerze na Dunaju ter ostali zainteresirani javnosti. Knjižnica se je zavezala, da bo služila aktualnim ciljem in zato mora izpolnjevati koncept sodobne hibridne knjižnice in digitalne knjižnice za ponudno elektronskih virov in storitev.

Knjižnica se že vseskozi razvija in raste, posledica tega je, da je danes največja medicinska strokovna knjižnica v Avstriji. Knjižnica uresničuje širok spekter nalog, od ponudbe in skrbi za stare tiske – inkunabule do ponudbe sodobnih virov na elektronskih medijih.

Slika 2: Pogled v knjižnični prostor

Knjižnica za zgodovino medicine (Zweigbibliothek für Geschichte der Medizin)

Knjižnica za zgodovino medicine nudi številne medicinsko-historične zbirke. Posebno pomembna je Josefinska knjižnica »Josephinische Bibliothek« z okoli 10.500 enotami gradiva. Zbirka predstavlja jedro knjižnice in je bila učna zbirka za medicinsko-kirurško akademijo v času cesarja Josefa II. V zbirki je pretežno gradivo iz 17. in 18. st in obsega področje anatomije, kirurgije, interne medicine, botanike, zoologije, astrologije ipd. Posebno mesto imajo dela s področja vojne medicine. V zbirki se najdejo tudi inkunabule. V knjižnici so na voljo tudi številne bogate privatne knjižnice zdravnikov.

Dela iz Josefinske knjižnice in drugih zbirk so bila katalogizirana, katalogi pa so sedaj tudi digitalizirani. V knjižnici so na voljo tudi številne bogate privatne knjižnice zdravnikov. Veliko tiskov je na voljo tudi v online obliki.

Knjižnična ponudba

Knjižnica sodeluje pri Avstrijskem knjižničnem združenju, ki združuje knjižnice državnih univerz in tudi javnih in privatnih inštitutov. Združenje nudi storitve in tehnološke rešitve, ki jih potrebujejo moderne knjižnice.

Slika 3: Knjižnica za zgodovino medicine

Združenje skrbi za upravljanje modernega kataložnega integrirnega sistema za upravljanje, Aleph, z možnostjo prenosa podatkov v lokalne sisteme. Združenje nudi informacijsko infrastrukturo in elektronski dostop časopisov, knjig in baz podatkov ter sodeluje pri ponudbi elektronskih disertacij in drugih visokošolskih zaključnih del.

Katalogi

V Avstriji so začeli uvajati elektronske kataloge v poznih osemdesetih letih, listkovni katalogi so se počasi odmikali. V začetku so kataloge nudili terminali, ki jih je v letu 1999 zamenjal program Aleph 500 na PC. Medicinska knjižnica vnaša v katalog Aleph zapise o novem pridobljenem gradivu, hkrati pa tudi izbirajo stara gradiva, ki jih katalogizirajo od leta 1988 dalje. Selektivno dopolnjuje zbirko katalogiziranih tiskov tudi s starejšim gradivom. Nudijo tudi lokalne kataloge za študijsko gradivo, elektronske medije, revije, avstrijske medicinske publikacije itd.

Časopisi

V letu 1989 so bile v knjižnici le tiskane revije, čez deset let pa je nudila knjižnica že 1102 e-revij. Elektronske revije so začeli naročati že leta 1990. Pionirsko vlogo je igrala založba Springer Verlag, ki je bila tudi v takratni Centralni medicinski knjižnici vodilna ponudba za uporabnike glede elektronskih revij. V naslednjih letih je knjižnica nudila številne revije velikih založb, naročala pa je tudi posamezne naslove revij pri različnih založbah. Hkrati je istočasno nudila tudi še tiskane izvode revije, vendar le do leta 2012, ko je odpovedala vse tiskane revije in od tedaj nudi le elektronske. Od leta 2000 sodeluje knjižnica pri projektu »die Elektronischen Zeitschriftenbibliothek EZB« Univerzitetne knjižnice Regensburg, ki nudi v sodelovanju s Tehnično Univerzo v Münchnu, elektronsko zbirko znanstvenih revij. Projekt je bil ustavnovljen s ciljem, da bi uporabnikom pregledno predstavili časopise, sodelujočim knjižnicam pa omogočili hitro in učinkovito upravljanje s ponudbo elektronskih revij. Knjižnica naroča tudi tiskane revije in jih postavi v odprtem dostopu po abecednem vrstnem redu.

Knjige

V znanstveni knjižnici v splošnem knjige niso takega pomena kot članki, pomembne pa so za študijski proces. Zbirko študijskih gradiv je knjižnica začela graditi leta 1990, od takrat dalje pa skrbi za ponudbo vsega gradiva,

ki ga potrebujejo študenti za študij. Z letom 2006 so ponudili elektronske študijske knjige. Knjižnica je leta 2000 sklenila sporazum z nekaterimi pomembnejšimi založbami, kot so Thieme, Springer in Elsevier, da dobijo izvod medicinske knjige v angleškem ali nemškem jeziku takoj ob izidu. Tekoče nabavljene knjige postavijo v prosti dostop, in sicer medicinske knjige po klasifikaciji Nacionalne knjižnice za medicino in ostale knjige po klasifikaciji Kongresne knjižnice.

Baze podatkov

Med 1996 in 2003 je knjižnica za tri medicinske fakultete v Avstriji gradila informacijsko centralo z medicinskimi bazami podatkov, kot so Medline, Cinahl in Pascal Biomed. Kljub elektronski ponudbi omenjenih zbirk, so še do leta 1999 nudili tudi tiskane verzije. Za primerjavo navedenega leta le 6 % elektronskih bibliografij, leta 2000 pa kar 100 %. Od leta 2007 nudi 221 avstrijskih knjižnic informacijski sistem za baze podatkov »Datenbankinformationssystem DBIS«. Informacijski sistem nudi okoli 200 medicinskih zbirk podatkov. Najbolj obiskane zbirke so Web of Science z evalvacijskim orodjema Journal Citation Report in Scopus, največja zbirka podatkov za naravoslovje, tehniko in medicino ter medicinske zbirke podatkov servisa Ovid. Pri ponudbi baz podatkov knjižnica sodeluje z Univerzo v Gradcu »Universität Graz«, ki nudi knjižnicam članstvo v Konzorciju elektronskih medijev Avstrije »Kooperation E-Medien Österreich«. Konzorcij nudi sisteme kot je npr. Web of Science ter številne pakete časopisov.

Oddaljen dostop

Od leta 2011 nudi knjižnica uporabnikom univerze oddaljen dostop za vse elektronske revije, knjige in zbirke ter knjižnični katalog. Sprva so nudili storitve v oddaljenem dostopu preko avtentikacijskega serverja HAN (software H+H). Letos so oddaljen dostop ponudili s storitvijo EZ Proxy.

Obveščanje

Knjižnica nudi za potrebe informiranja uporabnikov blog, ki se imenuje Van Swieten Blog. Ime nosi po fiziatru in knjižničarju Gerardu van Swietnu iz časa vladavine Marije Terezije. Blog je na voljo od leta 2006, ko so posodobili spletni portal. V blogu dobijo uporabniki novice o novih pridobljenih licenciranih časopisih, knjigah, bazah podatkov, razstavah ter inovativnih projektih knjižnice. Objavljajo tudi poročila gostov, ki so na delovni ali študijski praksi in gostov iz tujine, ki so na izmenjavi in obiskih. Poročilo o obisku sem napisala tudi sama.

Za konec

Običajno ob koncu obiska potegneš črto in povlečeš določene sklepe. Tako tudi jaz. Ob koncu sem bila zadovoljna, da sem se odločila za UB MUW, ker se je izkazalo, da je sodobna knjižnica z naprednim vodjem mag. Brunom Bauerjem, ki se zaveda pomena sodelovanja med knjižnicami. Tudi zato knjižnica s takim entuziazmom uvaja v svoje poslovanje postopke standarda Sistema za vodenja kakovosti,

s pomočjo katerih so uvedli učinkovite postopke kontrole kakovosti in odpravljanja napak. Knjižnica sledi sodobnim trendom elektronske ponudbe, saj nudijo vse več elektronskih gradiv in skrbijo za učinkovito ponudbo le-teh. Temu projektu se posveča vse večji delež zaposlenih. Opaziti je, da se kljub vse večji elektronski ponudbi, obisk v knjižnici povečuje, zato se zavedajo pomena privlačne porabe knjižničnih prostorov.

Nana Turk (Slovenien): Praktikum im Rahmen des Erasmus-Programms an der UB MedUni Wien (Juni 2014)
 Datum: 25. Juni 2014, abgelegt unter: News, News 1, Praktikum

Ich bin Frau Nana Turk und arbeite als Bibliothekarin in der Medizinischen Bibliothek in Slovenien. Unsere Bibliothek ist nur eine Bibliothek von den 39 anderen in der Universität Ljubljana.

In diesem Jahr bekam ich eine Möglichkeit zu einem Erasmus-Austausch in einer medizinischen Bibliothek im Ausland. Ich entschied mich für die Universitätsbibliothek für Medizin in Wien. Warum? Vor ein paar Jahren habe ich schon am Erasmus-Austauschprogramm in der Bibliothek der Ludwig Maximilians-Universität München teilgenommen. Da ich jetzt noch eine Möglichkeit bekam, nochmals den Erasmus-Austausch in einer Bibliothek zu machen, entschied ich mich für die Bibliothek der Medizinischen Universität Wien. Ich habe gehört, dass in Österreich und in Deutschland die Arbeit in den Bibliotheken so gut organisiert ist. Als ich informiert war, dass ich aufgenommen wurde, war ich sehr froh.

Ich habe das Praktikum in der Universitätsbibliothek für Medizin in Wien vom 9. bis 13. Juni 2014 gemacht. Als ich ins Krankenhaus gekommen bin, war ich sehr beeindruckt, weil es so groß ist. Danach bin ich in die Bibliothekshalle gekommen und habe bemerkt, dass auch die Bibliothek groß ist zugleich aber ist es hier auch sehr angenehm.

Dann habe ich die Mitarbeiter kennengelernt. Herr Mag. Bruno Bauer und Frau Mag. Cepicka haben mir die Bibliothek im Allgemeinen vorgestellt. Die Bibliothek ist die einzige in Österreich, die nach ISO 9001:2008 zertifiziert ist. Es bedeutet, dass die Qualität in der Bibliothek sehr wichtig ist. Sie plant alle Prozesse sehr sorgfältig. Sie sorgt dafür, dass die Besucher zufrieden sind, dass die Prozesse fließend laufen.

Nana Turk, UB Leibach; Mag. Bruno Bauer, Leiter der UB MedUni Wien (Juni 2014)

Slika 4: Van Swieten blog <http://ub.meduniwien.ac.at/blog/?p=19371>. Na sliki avtorica in direktor UB MUW Bruno Bauer

Nana Turk,
Centralna medicinska knjižnica

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj v mreži AED

S skromno slovesnostjo smo v sredo, 24. septembra 2014, v Knjižnici Ivana Potrča na Ptuj v uporabo predali defibrilator, ki bo vključen v mrežo avtomatskih eksternih defibrilatorjev v Republiki Sloveniji.

Statistični podatki kažejo, da Knjižnico Ivana Potrča Ptuj dnevno obiše več kot 600 obiskovalcev, zato je bila poba gospoda Fredija Kmetca, predsednika Športne zveze Ptuj, da tudi v knjižnici namestimo defibrilator, ustreza in dobrodošla.

Slika 1: Obrazi udeležencev na prireditvi povedo vse. V ospredju enota nujne medicinske pomoči Zdravstvenega doma Ptuj.

Na podlagi prejetih ponudb smo se odločili za nakup defibrilatorja podjetja Meditra, d. o. o., saj enak model defibrilatorja uporabljajo tudi v Javnem zavodu za šport Ptuj; pri letnih pregledih in vzdrževanjih bodo nižji stroški, saj bo mogoče na isti dan opraviti servis v obeh zavodih in izmenjati izkušnje.

Izbran avtomatski defibrilator ZOLL AED Plus vsebuje naslednjo opremo:

- slovenski jezikovni vmesnik, algoritem Evropskega reanimacijskega sveta ERC2010,
- komplet baterij (10 kosov),
- zaščitno torbico,
- defibrilacijske elektrode za odrasle,
- protokol za uporabo na otrocih,
- interni pomnilnik, povezava z osebnim računalnikom (iR port),
- vodotesno ohišje (IP55), odpornost na udarce (MIL Std.810 F),
- skladnost s standardi UL2601, AAMI DF-39, IEC 601-2-4, EN-1, IEC60601-1-2, IEC 68-2-27; 100 G.

Defibrilator je nameščen v posebej za to izdelani omarici v avli pri glavnem vhodu v osrednjo stavbo knjižnice. Ključne lesene omarice hranimo v tajništvu knjižnice, v izposoji Študijskega oddelka z mediateko in v izposoji Mladinskega oddelka knjižnice. V naslednjih dneh bomo izvedli tudi uposabljanje zaposlenih za rokovanje z defibrilatorjem.

Ob tej priložnosti je prav, da navedemo tudi tiste, ki so s svojimi prispevki omogočili nakup. To so: Les trgovina, d. o. o., iz Spodnjih Žiberš, Vulkanizerstvo Fredi Kmetec, s. p., Javne službe Ptuj, d. o. o., Bukvica, d. o. o., iz Ptuja, Baloh International, d. o. o., Trzin, IVD Maribor, p. o., Priori zavarovanje, d. o. o., iz Maribora, Čis-team, d. o. o., iz Ptuja, Roman Gril, s. p., iz Ptuja ter Anica Šalamun, s. p., iz Ptuja.

Slika 2: Direktor knjižnice mag. Matjaž Neudauer izroča spominsko darilo pobudniku akcije Frediju Kmetcu.

Naša želja je, da defibrilatorja ne bi bilo potrebno nikoli uporabiti. V primeru, da pa bi bila potrebna njegova uporaba, želimo tako prispevati k učinkovitemu in hitremu reševanju življenja.

Matjaž Neudauer,
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj

Opravičilo uredništva

V prejšnji številki nam je pri prispevku IFLA spremljevalna konferenca za splošne knjižnice, Birmingham, 12.-13.8.2014, **Prihodnosti splošnih knjižnic v globalnem digitalnem svetu** zagodel tiskarski škrt. Avtorju prispevka Matjažu Erženu se za ta neljubi pripetljaj opravičujemo. Objavljamo del besedila, kjer je prišlo do napake:

Za konec navajamo nekaj zaključkov, ki so se izpostavili v času trajanja konference:

- dejavnosti knjižnic morajo odsevati potrebe, stanje in interese lokalnega okolja,
- knjižnice moramo biti del rešitev, ne del problemov lokalnega okolja,
- priložnosti so: deljenje dobrih praks, spodbujanje splošnega zdravja, pomoč pri dostopu do digitalnih vsebin,
- knjižnica mora nuditi prostor za ljudi, ne za shranjevanje knjig – prostor kjer so LE police s knjigami NI knjižnica,
- dobro počutje obiskovalcev, tudi kavarna, je osnova za uspešno knjižnico.

Lyonska deklaracija

The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) je vodilno mednarodno telo, ki zastopa interese knjižnične dejavnosti in njenih uporabnikov. Na kongresu IFLA 2014 je bila objavljena Lyonska deklaracija (<http://www.lyondeclaration.org/>), ki jo je IFLA s strateškimi partnerji pripravljala v prvi polovici leta 2014. Namen deklaracije je, da bo kot dokument zagovornišтва v pomoč prizadevanjem bibliotekarjev za večji dostop do informacij in znanja po vsem svetu, kar omogoča trajnostni razvoj in izboljšanje življenja za vse prebivalce sveta.

Združeni narodi (ZN) so leta 2000 sprejeli razvojni program za obdobje 2000-2015, ki se bo iztekel naslednje leto¹, po svetu pa že potekajo priprave za oblikovanje novih razvojnih ciljev za obdobje 2016-2030.

Lyonska deklaracija jasno določa, da dostop do informacij podpira razvoj s spodbujanjem ljudi, tako da le-ti:

- uveljavljajo svoje državljanske, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice;
- se učijo in uporabljajo nove spretnosti;
- se odločajo in sodelujejo v aktivni in angažirani civilni družbi;
- za razvojne izzive ustvarjajo rešitve, ki temeljijo na skupnosti;
- zagotavljajo odgovornost, preglednost, dobro upravljanje in opolnomočenje;
- spremljajo, merijo in ocenjujejo napredek pri javnih in zasebnih naporih za trajnostni razvoj.

Cilj Lyonske deklaracije je pozitiven vpliv na pripravo novega razvojnega programa. V času od septembra 2014 do septembra 2015 bodo potekale številne akcije pod okriljem IFLA, ki bodo združile lokalna, nacionalna in mednarodna prizadevanja. V oktobru 2014 je IFLA izdala tudi obsežnejši dokument, ki bo v pomoč knjižnicam in združenjem pri zagovorništvu dostopa do informacij tudi v okviru razvojnih ciljev ZN po letu 2015. Dokument z naslovom *Toolkit: Libraries and the UN post-2015 development agenda* je dostopen na: <http://www.ifla.org/node/9078>.

Deklaracija je že prevedena v 15 jezikov. V začetku novembra 2014 je deklaracijo podpisalo že več kot 420 različnih organizacij in število podpisnikov vsak dan raste (med njimi so tako majhne knjižnice kot največja združenja, pa tudi razvojne organizacije, ki se ukvarjajo z dostopom do informacij ali z IKT ter zagovorniki človekovih pravic in združenja novinarjev). Vsi podpisniki Lyonske deklaracije želimo, da bi vse članice ZN zagotovile vsakemu državljanu dostop do informacij in mu omogočile njihovo razumevanje, uporabo in izmenjavo.

Vabljeni k ogledu in podpisu Lyonske deklaracije!
SKUPAJ SMO MOČNEJŠI!

Irena Sešek,
Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

¹ Sedaj poteka akcija »Zadnjih 500 dni za izpolnitev razvojnih ciljev tisočletja« (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=48505#.VF-n2jZhYic>).

»Utrip morja« - fotografska razstava Polone Ponikvar v MKI

Tudi letos se Mestna knjižnica Izola pridružuje mnogim ustanovam in društvom v Sloveniji in v Evropi pri projektu Dnevi evropske kulturne dediščine. Letošnja skupna tema je DEDIŠČINA GRE V ŠOLE. Z njo organizatorji želimo **izpostaviti pomen izobraževanja o dediščini**. Pri evropskem projektu sodelujejo muzeji, galerije, arhivi, zavodi s področja kulture, knjižnice, območne izpostave Javnega sklada za kulturne dejavnosti, lokalne in krajevne skupnosti, nevladne organizacije, vrtci, šole in zavzeti posamezniki. Letos smo se potrudili pripraviti vsebine, ki bodo mladim in malo manj mladim približale dediščino. Čeprav se DEKD tradicionalno odvijajo konec septembra in prve dni oktobra, v naši knjižnici z razstavami in dogodki začnemo vedno že 1. septembra.

Tako vas najprej vabimo k ogledu razstave mlade fotografinke Polone Ponikvar, ki si je za motiv svojih del izbrala čisto izolski motiv: ribištvo in ribjo industrijo. Ker je Polona sicer sociologinja in diplomirana profesorica francoščine in z družino živi v Ljubljani, nas je zanimalo, kaj jo je spodbudilo, da se je lotila tako »morske« teme – na morju je z ribiči preživela kar 14 ur in poslikala vse faze ribolova.

MKI: Polona, spoznali sva se v naši knjižnici, kamor si si prihajala izposojati knjige. Takrat si živela v Izoli. Kaj te je pripeljalo na morje in koliko časa si preživela tukaj?

PP: Na Obalo sem se preselila, ker se je tedanji fant zaposlil na Obali, v Piranu. In ker sem v tistem času ravno zaključevala študij in si tudi sama iskala prvo zaposlitev, sva se vselila v majhno stanovanje v Izoli in si ustvarila novo življenje na Obali. Tu sva preživela dve čudoviti leti, ampak kasneje sem se vendarle zaposlila v Ljubljani, zato sva se znova preselila v našo prestolnico.

Slika 1: Avtorica Polona Ponikvar

MKI: Zdaj živiš v Ljubljani, diplomirala si iz francoščine, si ustvarila družino, delaš kot prevajalka. Ampak očitno te morje še naprej priteguje...

PP: Hja, morje, seveda! Morje prebiva v vseh nas. Morje je prapočelo vsega kar prebiva na kopnem! Verjetno ni človeka, ki ga misel na morje ne bi nostalgичno prevzela. Mene prevzame vsakokrat, ko ga uzrem. Morje mi predstavlja svobodo. Ta neskončni horizont misli odveže, sprosti in jih osveži. Morje je v tem smislu večni vir navdiha, morda je to tisto kar me privlači. Na videz preprosta in nežna morska pokrajina v sebi nosi neverjetno silovitost in dramatičnost. Ravno ta dinamika dela morje neskončno privlačno.

MKI: Ustaviva se malo pri tvojem hobiju – fotografiji – kjer se že kaže profesionalno obvladanje fotografske tehnike in izvirnost motivov. Kdaj si se začela ukvarjati s fotografijo in kaj ti pomeni izražanje na ta način?

PP: Pravzaprav se že od nekdaj spogledujem s fotografijo. V študentskih letih sem začela eksperimentirati s starimi analognimi fotoaparati - s practico in canonom. Fotografije sem razvijala v temnici in se poigravala z različnimi objektivimi, toda takrat je šlo zgolj za spoznavanje fotoaparata kot naprave. Šele kasneje sem se fotografiji kot izraznemu sredstvu posvetila bolj poglobljeno in si kupila malce boljši DSRL fotoaparat ter začela fotografirati. Udeležila sem se fotografskega tečaja pod vodstvom fotografinke Tine Ramujkič, kjer sem na novo začela spoznavati učinke svetlobe, izostrila sem čut za kompozicijo in izbor motivov.

MKI: Za razstavo v okviru DEKD si se odločila za tipično izolsko temo: ribištvo in ribjo industrijo. Nam lahko zaupaj, zakaj?

PP: Pravzaprav se je tema oblikovala kar sama od sebe. Izola velja za najbolj tipičen ribiški kraj na Obali, saj je bila namreč tu v začetku 20. stoletja ustanovljena prva tovarna za predelavo rib - današnji Delamaris. To je spodbudilo tudi ustanovitev močne ribiške flote, ki je ribe lovila po celem Jadranskem morju. V skladu s temi podatki se mi je zdelo najbolj smiselno v objektiv ujeti ribiče v njihovem delovnem okolju ter preko fotografij ljudem približati ta nadvse lep, a hkrati težak poklic. In seveda tudi zato, ker je Slovenija morska dežela, ribištvo pa predstavlja del naše kulturne dediščine. Po drugi strani pa sem hotela poudariti tudi pomen predelovalne industrije rib, izpostaviti tradicijo in prepoznavnost Delamarisa preko zapuščenih pročelij nekdanje tovarne, ki prav tako predstavlja del naše stavbne kulturne dediščine.

MKI: Povedala si mi, da si se odpravila z ribiči na barko in fotografirala potek ribolova. Kako si stopila v stik z ribiči in kako so te sprejeli? In kakšen je ribolov, ki velja pri nas za moški poklic, skozi oči ženske in fotografinke?

PP: Prijatelj z Morske biološke postaje, ki tudi sicer večkrat sam odide z ribiči na ribolov v raziskovalne namene, mi je dal kontakt od enega izmed poznanih ribičev, ta pa me je

zaradi poletne ribolovne pavze preusmeril k ribiču Silvanu, lastniku ribarnice na Markovcu v Kopru, ki je ta čas edini redno hodil na morje lovit. Na moje veliko presenečenje mi je Silvano z velikim navdušenjem dovolil, da se mu pridružim na ladji in fotografiram vse faze ribolova. Predvsem mi je omogočil, da doživim pravo pravcato ribolovno izkušnjo in začutim tipičen vsakdan ribiča in spoznam izzive, ki jih ribištvo kot poklic prinaša. Kot rečeno, ribiča sta bila izjemno prijetna in nadvse zgovorna. Zaupala sta mi marsikatero podrobnost o morju, ribah, delu na barki in tako dalje.

Ribolov s kočjo se mi zdi za moške rezervirano delo. Ženska bi namreč težko opravila vsa težaška dela, ki jih ta tip ribolova zahteva: od dvigovanja mreže, vrat in podobno. Fizična kondicija je v tem poklicu ključnega pomena. Mreža se lahko na dnu hitro zatakne in takrat je potrebno ustrezno reagirati in mrežo ročno izvleči, tudi v primeru, ko počí žica in podobno. Ti fantje so precej žilavi. Na ladji lahko preživiš tudi do 16 ur in mraz, vlaga, zibanje, vlečenje vrvi - vsi ti dejavniki dodobra izčrpajo človeka. Ne pravim, da ženska ne bi zmogla, saj zmoremo veliko, toda zdi se mi, da v tem primeru moški zdržijo več.

Slika 2: Postavljanje razstave

MKI: Na posnetkih je tudi propadajoča ribja tovarna. Si kdaj razmišljala, kdo vse je v tej tovarni delal, kaj doživljal in kako se počuti ob pogledu na sedanje razvaline, popisane z grafiti in zaraščene z divjimi rastlinami?

PP: Seveda, ravno misel na zlata leta tovarne Delamaris in na priljubljenost njenih konzerviranih izdelkov me je spodbudila, da s fotografijami delno oživim zapuščena pročelja tovarne in prebudim spomin na še eno od cvetočih podjetij ter ozavestim, kako je obalno prebivalstvo povezano z morjem in življem, ki je v njem. Ne nazadnje je podjetje zaposlovalo veliko ljudi z Obale in od drugod. Upam, da je pogled nekdanjih Delamarisovih delavcev na zapuščeno tovarno še vedno prijeten in spomini še živahni.

MKI: V Sloveniji in drugod je kar nekaj primerov uspešne revitalizacije industrijske dediščine... Si morda tudi ti našla kakšno zamisel, kako to dediščino revitalizirati?

PP: Všeč mi je, kako so preuredili staro meščansko Layerjevo hišo v Kranju, ki velja za stavbno kulturno dediščino. V njej je poleg številnih prostorov, namenjenih kulturnim dogodkom in raznim kulturnim srečanjem tudi stalna fotografska razstava del fotografa in izumitelja fotografije na steklo, Janeza Puharja. Na področju nekdanje tovarne v Izoli bi postavila muzej ribištva in predelovanja morskih dobrot. Obenem bi uredila prepoznaven kulturni prostor, ki bi deloval kot nekakšno stičišče za kulturne dogodke in kjer bi obujali dediščino obalne regije, predvsem dediščino obrti kot so vinogradništvo, oljkarstvo in podobno. Poudarila bi pomen zasebnih, majhnih pridelovalcev vina, oljčnega olja in ostalih prehranskih specialitet, ki so lokalno pridelane in dajejo poseben pečat naši kulturi.

MKI: Naslednji petek ob 17h bo v naši knjižnici otvoritev tvoje fotografske razstave, na katero bodo povabljeni tudi ribiči, tvoji fotomodeli. Kaj se ti zdi, da tvoje fotografije sporočajo gledalcem? Ima slovensko ribištvo kakšno prihodnost in kakšen je naš odnos do morja? Je biti ribič poseben poklic in kaj zahteva?

PP: Kot sem že omenila, gre pri razstavi predvsem za oza-veščanje in seznanjanje obiskovalcev knjižnice z dejavnostjo ribištva kot takega. Želela sem ga prikazati nekako dokumentarno, kot izsek iz življenja človeka - ribiča, ki živi z morjem in od njega. Prikazati globoko povezanost ribiča z morjem ter morda ponuditi možnost razmišljanja k preusmeritvi v ta poklic. Biti ribič ni enostaven poklic. Zahteva celega človeka, dobesedno. Fizična kondicija mora biti pri tem poklicu brezhlebna, prav tako moraš biti duhovno močan, saj so lahko dolge ure čakanja, da se v mreže ulovijo ribe, naporne in razvlečene. Tam si, sredi morja, po več kot 14 ur in nikamor se ne moreš umakniti, morju in njegovi samovoljnosti ne moreš ubežati. In tudi to je včasih težko obvladati, posebno ko napočijo večerne ure, ko se kažejo znaki utrujenosti po dolgem napornem dnevu, a ribiče po prihodu v luko čaka še veliko dela - tehtanje, oprema z deklaracijami in tako dalje.

MKI: Polona, kateri pa so poleg morskih še tvoji priljubljeni motivi? Na internetu sem našla nekaj portretnih fotografij, fotografij pokrajin in arhitekture. Predvsem pa se mi zdi, da rada iščeš nenavadne in zanimive utrinke, ki jih opaziš v svoji okolici.

PP: Lepo si povedala, privlačijo me nenavadni motivi ali bolje rečeno klasični motivi z dodano vrednostjo drugačnega pogleda. Pravzaprav tisto, kar naše oči sicer vidijo vsak dan, le da so motivi osvetljeni z drugega zornega kota in s tem avtomatično dobijo nov, svež pomen. Sicer pa, da, všeč so mi portreti, ljudje, ujeti v najbolj spontanah trenutkih, čarobnost pokrajine...

MKI: Posebne so tvoje črno bele fotografije, rada pa se pograša tudi z zanimivimi barvnimi kombinacijami.

PP: Črno bela tehnika je večna uspešnica. Vsebuje številne odtenke svetlobe, zato deluje bolj razločno in neposredno ter tudi kompleksno.

Motivi črno bele fotografije so prežeti z občutkom brezčasnosti in izžarevajo nekakšno dramatičnost. Nagovorijo nas bolj neposredno, bolj ostro kot barvna fotografija. Zato mi je črno bela fotografija še posebej pri srcu. Po drugi strani mi barvna fotografija predstavlja velik izziv. Sveta ne vidimo črno belo in zato nas črno bela fotografija vedno znova očara. Barve pa vidimo vsak dan - in da se te na fotografiji enakomerno in harmonično izrazijo skozi neko pomensko celoto, ki hkrati nosi tudi dodatne simbolne pomene - to pa je pravi uspeh.

MKI: *Svoje slike tudi računalniško obdeláš?*

PP: Tudi, včasih. Vendar gre bolj za osvetljevanje in poudarjanje kontrastov, kot se to počne v temnici pri razvijanju fotografij na papir s kemikalijami, kjer prav tako lahko manipuliraš stopnjo osvetljenosti fotografije in poudarjenih kontrastov.

MKI: *Je to tvoja prva razstava in kje si do sedaj razstavljala?*

PP: Čisto prva! Zaenkrat svoje fotografije delim na svojem facebook profilu ter na spletni strani Tine Ramujkič: www.tecaji-fotografije.si. Načrtujem pa tudi svoj blog, kjer bom imela svojo virtualno galerijo.

MKI: *Ti si diplomirala kar na dveh oddelkih FF hkrati: na Oddelku za romanske jezike in književnosti in na Oddelku za sociologijo, in sicer z interdisciplinarno diplomsko nalogo, ki nosi naslov Ljudsko pripovedno izročilo v Franciji. Kako si se odločila za to temo?*

PP: Prijatelj mi je v branje priporočil knjigo Bruna Bettelheima, »Rabe čudežnega - o pomenu pravljic« in ko sem jo prebrala sem se zavedela, da pravljice niso kratkočasne zgodbe za lahko noč, temveč podobno kot miti in legende v sebi nosijo globlje pomene, saj obravnavajo temeljna človekova življenjska obdobja in jasno spregovorijo o obstoju dveh nasprotujočih si polov znotraj človeka samega - dobrega in zla - in ponujajo rešitve za uspešno obvladovanje obeh nasprotujočih se sil. Pravljice odslkavajo nam vsem skupno borbo in izkušnjo premagovanja zla v zunanjem in notranjem svetu. Skozi junaške zgodbe različnih pravljичnih likov, kjer mora junak s pomočjo pomočnikov premagati številne ovire, da premaga zlo oziroma odstrani oviro, ki mu onemogoča prehod na višji duhovni ali socialni položaj, se učimo, kako sami prebuditi lastno notranjo moč in premagati številne strahove in dejanske ali iracionalne ovire, ki nam preprečujejo, da zaživimo naše pravo življenje. Otroci in odrasli se iz pravljic učimo nevede, saj njihova pripoved deluje na simbolni ravni, nagovarja našo kolektivno zavest in utrjuje starodavne vrednote. Takšen pristop k razumevanju pravljic me je spodbudil, da sem se kot francistka posvetila raziskovanju francoskih pravljic.

MKI: *In do kakšnih zaključkov si prišla v svoji raziskavi?*

PP: Da so Francozi pravi zvitorepci! Namreč, Francozi imajo znano zbirko satiričnih zgodb o lisjaku Renardu in

volku Isengrinu. Te so pretežno ljudskega izvora, v njih nastopa glavni lik lisjak Renard, ki s svojo pretkanostjo, hudomušnostjo in simpatičnostjo vsakokrat pretenta svojega nasprotnika. V francoskih pravljicah je glavni junak prav tako pretkan in se pri spopadu s sovražnikom zanaša pretežno na svoje zvijačne ukane in manj na pomoč pomočnikov, kar je v nasprotju z nemškimi in angleškimi pravljicami, kjer osrednji junak velja za marljivega in poslušnega posameznika, ki nikoli ne išče bližnjic do cilja in mu na poti premagovanja sovražnikov pomagajo pretežno pravljичna bitja. Francoski pravljичni junak je samozavesten, zvit in inteligenten kot je lisjak Renard, je skrajno proaktiven in vedno išče nove poti, kako se sam izkupati iz godlje.

MKI: *Zdaj imaš sinčka, ki gotovo rad posluša pravljice, čeprav bo šel naslednje leto že v šolo. Kaj se ti zdi kot mladi mamici, kakšne pravljice danes radi poslušajo otroci?*

PP: Težko odgovorim na to vprašanje, ker imam vpogled samo v to, kar rad posluša moj sin. Zdi pa se mi, da je okus otroka za vrsto pravljic deloma pogojen tudi s tem, kako pravljice dojemajo starši, torej kje se delajo poudarki, kaj se njim zdi zanimivo. Načeloma se mi zdi, da se navdušujejo nad vpadljivimi in z ilustracijami bogato opremljenimi pravljicami s preprosto in hitro razumljivo zgodbo. Še vedno pa menim, da jih prava ljudska pravljica s svojim včasih nerazumljivimi in morda krutimi in misterioznimi zapleti globlje nagovori.

MKI: *Zdaj, ko si postavila razstavo o ribičih - in želela si jo zaokrožiti v zgodbo, izvedeli pa smo tudi, da si diplomirala iz pravljic, bi ti pa postavila še zadnje vprašanje: če bi za svojega sinčka in njegove prijateljčke napisala pravljico o ribiču ali o morju, kakšen bi bil njen začetek, nato zaplet in končno razplet? Kaj bi otrokom hotela s svojo pravljico sporočiti?*

PP: Takoj sem pomislila na Pavčka in njegovo pesem »Po morju plava kit! Morda bi napisala podobno zgodbo kot je Knjiga o džungli, le da bi bil v moji zgodbi v ospredju deček, ki nikoli ni videl morja, doživi brodolom in se spretno znajde v novem morskem okolju. Nauči se dihati pod vodo, raziskuje morje, živali in težave, s katerimi se srečujejo zaradi negativnega človekovega vpliva na okolje - razlitje nafte, odpadki, plastika, poboji kitov, prekomerna eksploatacija morskega ekosistema. No, morda bi ta odgovor prepustila tebi, ki si že bolj izurjena pravljičarka.

MKI: Polona, hvala za pogovor in veliko uspešnih fotografskih projektov še naprej.

Bralce pa naj samo opozorimo, da so Poloni na njeni facebook strani za fotografije čestitali številni njeni prijatelji in prijateljice, sama pa jim je na te »všečke« ljubeznivo odgovorila: »Ljudje moji, hvala za te prelepe in spodbudne besede! Vsakega izmed vas nosim v srcu in vsak me na svoj način navdihuje, zaradi česar je ta svet tako čudovit in neskončno zanimiv!«

Čudovita in zanimiva je tudi Polona, saj vsakogar očara z neposrednostjo, radoživostjo, veseljem, prijaznostjo in iskreno naklonjenostjo. Vabljeni tudi k ogledu njenih fotografij.

Špela Pahor,
Mestna knjižnica Izola

Cerkev slovenskega jezika: razstava ob odkritju izvoda Trubarjeve Cerkovne ordnunge (1564) v Memmingenu v Nemčiji ter ob 450. obletnici njenega izida

Primož Trubar je bil eden od naših najzaslužnejših očetov domovine, ki se je za slovenstvo boril z jezikom, s pisano besedo. Bil je pravi pravcati revolucionar, ki ga ni bilo strah niti izgona iz države. Kar ga je, kljub njegovim spretnim poigravanjem in ekvilibriranjem z oblastjo, neizogibno tudi doletelo. V mesecu septembru, natančneje od 4. septembra do 4. oktobra 2014, je **Narodna in univerzitetna knjižnica** na ogled postavila temeljno delo slovenskega jezika, **Cerkovno ordningo (Cerkveni red) Primoža Trubarja**, ki je bila lani, v popolnem stanju, odkrita v Nemčiji, v Memmingenu.

Trubar resnični upornik

Cerkovna ordnunga je bila v svojem času prepovedana, saj je pridigala v nasprotju z zapovedmi Katoliške cerkve. Primož Trubar se je kot protestantski duhovnik boril za pravičnejšo cerkev in v svojih delih oznanjal (pre)revolucionarne ideje za Vatikan. Med drugim v delo uvaja zamisel o »cerkvi slovenskega jezika«, kar je bilo takrat nezaslišano. Trubar se je tega zavedal, zato je knjigo želel izdati kot zasebno lastnino in jo razdeliti po lastni volji. Leta 1564 je tako v Tübingenu v Nemčiji *Cerkvena ordnunga* izšla v nakladi 400 (po nekaterih virih 300) izvodov. Deželnoknežja oblast pa je takšen izid in uporabo označila za nedopustno. Ukaz nadvojvode Karla je zapovedoval zaplembo in uničenje še istega leta.

Hkrati je bil iz države izgnan tudi Primož Trubar, v NUK med drugim hranimo njegovo delo *Ta celi Novi testament* 1582, kjer je neznana roka Trubarjevemu portretu izpraskala usta, kar simbolično sporoča, kako zelo se je želelo utišati našega veljaka.

Le dva primerka na svetu

Zaradi nemilosti v kateri je bil sam Trubar in pa seveda njegova dela, je prava dragocenost, kadar se kakšen biser vendarle najde. Prvi znani najdeni izvod iz Dresdna je bil izgubljen med drugo svetovno vojno. Leta 1971 se je našel nov izvod v Vatikanski apostolski knjižnici v Rimu, vendar nekoliko uničen in slabše ohranjen.

V Memmingenu v Nemčiji pa se je po srečnem naključju našla *Cerkovna ordnunga*, ki je povsem brezhibno ohranjena. Leto 2014 je leto 450. obletnice izida *Cerkovne ordnunge*, kar še posebej poudari čudežnost najdbe, ki je bila povsem naključna, najditeljev fokus je bil namreč na povsem drugačnem raziskovalnem polju. Mestni arhiv Memmingen nam je tako s pomočjo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije dragoceno delo posodil za mesec dni. Avtor razstave doc. dr. Kozma Ahačič je poudarek *Cerkovne ordnunge* zaokrožil še z ostalimi Trubarjevimi deli, ki so hranjeni pri nas. Najdragocenejši primerek je originalni *Katekizem* iz leta 1555, skrbno hranjen na Rokopisnem oddelku NUK v trezorju na primerni relativni vlagi. Izjemnega pomena je namreč ravno skrbna in precizna hramba, saj le tako lahko zagotovimo kolektivnemu in kulturnemu spominu nadaljno življenje za prihodnje rodove. Poleg dragocenih del hranjenih v NUK, pa nam je s svojimi zakladi na pomoč priskočil tudi Arhiv Republike Slovenije. Posodili so nam pomembna šolska reda Adama Bohoriča in Nicodema Frischlina ter izjemno zanimiv dokument samega nadvojvode Karla, kjer je zapisan ukaz o izgonu Primoža Trubarja iz države in o uničenju vseh izvodov *Cerkovne ordnunge*.

Visoka slovenščina za izobražence

Evropa je v 16. stoletju stopala v kulturni preporod in rodila največje genije umetnosti, kot so neponovljivi slikarski trio Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarotti in Rafael, književniški klasiki Petrarca, Shakespeare, Boccaccio in ostali, ki so zaznamovali kulturo vse do danes. V naših deželah je še vedno vladala cerkev in srednjeveška inkvizitorska nota še ni bila povsem stvar preteklosti. Najnaprednejši duh, gonilo napredka, so bili zato duhovniki. *Cerkovna ordnunga* je bila namenjena izobražencem, kar priča o tem, da se slovenščina ni rabila le kot didaktično sredstvo učenja religije manj izobraženih, ki niso znali latinsko ali nemško, ampak je bila v rabi tudi med izobraženci. Duhovnike je tako cerkvenega reda učila slovenščina, ki je bila od nekdanj depriviligirana in postavljena v drugorazredni položaj. Razstava NUK *Cerkev slovenskega jezika* tako ponovno pusti spregovoriti času, ko naš jezik še ni bil samo-umeven in naglasi pomembnost zavedanja svoje kulturne identitete.

Če ste *Cerkovno ordningo* zamudili v živo, pa jo lahko prelistate virtualno: <http://stadtarchiv.memmingen.de/fileadmin/flash/Stadtarchiv/Trubar-Cerkovna-Ordninga/blatterkatalog/index.html>

Za konec pustimo besedo kar našemu velikemu vizionarju Primožu Trubarju, ki ostaja aktualen in vreden posluha vse do danes in še dolgo v prihodnost: »*Vsem Slovencem gnado, mir, milost inu pravu spoznane...*« (Primož Trubar: Catehismus, 1550.)

Manja Gatalo

Spomin na vsestranskega Meška

Večer, 4.11.2014, leto 70, št. 156 (Jasmina Detela)

V slovenjgraški Knjižnici Ksaverja Meška, ki je pred štiridesetimi leti prevzela njegovo ime, so 140. obletnico rojstva in 50. obletnico smrti pisatelja ter duhovnika Franca Ksaverja Meška počastili s spominskim večerom in stalno razstavo, ki jo je pripravila bibliotekarka Darja Hribernik, pri delu pa ji je pomagala še profesorica slovenščine Breda Hovnik. Razstava obiskovalca popelje skozi življenje in delo velikega ljubitelja slovenske besede. Panoji ponujajo vpogled v dele Meškovega življenja, od otroštva, izobraževanja, pisateljstva, odlikovanj do njegove duhovniške službe. Na ogled je tudi slikovni material (slike in pisma), ki ga imajo v knjižnici na razpolago. Vključili so tudi utrinke iz njegovih del, da se obiskovalec lahko poveže z njegovo literaturo in spozna, kako tenkočuten je bil. Ob obletnicah je izšlo tudi glasilo, ki ga je slovenjgraška knjižnica pripravila v sodelovanju s Prvo in Drugo osnovno šolo Slovenj Gradec. V njem je predstavljeno literarno in likovno ustvarjanje učencev na temo Franc Ksaver Meško – pisatelj mojega kraja.

Za pet evrov knjig

Večer, 7.11.2014, leto 70, št. 259 (Karin Potočnik)

V atriju Andeškega hrama v središču Slovenj Gradca že desetletje stoji Meškova bukvarna, ki so jo vzpostavili leta 2004 ob dnevu knjige. Organizirana je kot Društvo ljubiteljev knjig Meškova bukvarna, ustanovile so ga tamkajšnje knjižničarke. Uporabniki lahko prinesejo knjige, ki so jim odveč in iz bukvarne odnesejo knjige, ki so jim všeč. Trenutno ima bukvarna okoli sto članov in približno 20 rednih strank, ki vsak teden preverijo, kaj novega se je znašlo v bukvarni. Obisk v bukvarni je nepredvidljiv, več ljudi prihaja pozimi, vendar knjižničarka Zdenka Golob zatrjuje, da tam nikoli ni sama. Predsednica društva in direktorica Knjižnice Ksaverja Meška Alenka Walt Prodnik pojasni, da si lahko vsakdo za članarino pet evrov izbere pet knjig. Opažajo, da nekateri pridejo le na klepet o knjigah, nekatere bralke stanujoče v mestu si knjige le izposodijo, preberejo in jih redno vračajo – bukvarno so vzele kot knjižnico. Dijaki iščejo stare matematične učbenike, zlasti tiste z rešitvami nalog. Veliko povpraševanja je po starejših knjigah, iz obdobja pred drugo svetovno vojno, s polic takoj izginejo stari izvodi časopisov, še posebej Rokodelske novice. Stranke nemudoma odnesejo vse knjige izpod peresa Franca Ksaverja Meška, babice pridejo po otroške slikanice ipd. Nekaj gradiva namenjajo novoustanovljenim knjižnicam, večinoma šolskim.

Nesrečniki v državni knjižnici

Večer, 14.11.2014, leto 70, št. 265 (Melita Forstnerič Hajnšek)

Osrednja melbournska knjižnica – Državna knjižnica Viktorije je bila zgrajena leta 1856. Hrani dva milijona knjig in 16 tisoč zbirk. V eni največjih oktagonalnih kupol na svetu hrani polovico gradiva, naenkrat pa se lahko v njej zadržuje do 600 bralcev. Posebnost knjižnice je ob številnih specializiranih čitalnicah tudi "šahovska soba", v kateri so šahovnice in ena najbogatejših zbirk šahovske literature na svetu. Knjižnica je tudi svetišče umetnosti, ne le knjige, predvsem pa je v svoji čitalnicah danes videti bolj kot cyber cafe. Knjige so sicer v večini v prostem pristopu, a večina obiskovalcev sedi v nepojmljivi tišini, za računalniki vseh sort. V različnih nadstropjih so na ogled različne razstave, med katerimi je tudi razstava o zgodovinskih preobrazbah avstralske Viktorije s številnimi vznemirljivimi slikami prve svetovne vojne, razstava finalistov novinarske fotografije NIKON-Walkey 2014, na kateri so na ogled napretresljivejše novinarske foto zgodbe leta v Avstraliji ipd. Napis na vstopni dvorani "Besede so skrivnostni sprehajalci duše" Victorja Huga nas uvede v svet Nesrečnikov. Glavna interaktivna razstava ta čas je namenjena Hugojevemu najrazvpitejšemu delu Les Misérables. Na ogled so tudi originalni rokopis Nesrečnikov, Hugojeve izvirne risbe in akvareli. V posebnih vitrinah so tudi kostumi iz zadnje verzije Nesrečnikov. Na razstavišču potekajo tudi ure francoščine, za dijake in osnovnošolce pa cela vrsta aktivnosti za ljubitelje gledališča.

Inkunabule, Zimske urice in celo Galilejeve študije

Delo, 17.11.2014, leto 56, št. 266 (Katja Željčan)

V knjižnici patra Stanislava Škrabca na Kostanjevici nad Novo Gorico v posebnih škatlah hranijo trideset primerkov inkunabul. Izraz inkunabule označuje knjige, ki so bile natisnjene v Evropi pred letom 1501. Material na katerem so se tiskale inkunabule, je bil na začetku pergament in papir, pozneje pa le papir. Inicialk niso tiskali, ampak so jih naknadno zrisali z roko v barvah in zlatu. Najboljši popis inkunabul imajo v Nemčiji, ki se še vedno dopolnjuje v Državni knjižnici v Berlinu. Britanska knjižnica je sestavila katalog inkunabul, ki vsebuje tudi popis krajev po svetu, v katerih te so. Knjižničarka v Škrabčevi knjižnici, Mirjam Breclj, pojasni, da hranijo inkunabule v škatlah, ki so narejene iz posebnega materiala, zato da jih ne poškodujejo. Za knjižnice ima največjo vrednost prva slovnica slovenskega jezika Zimske urice (1584), ki jo je napisal Adam Bohorič in je prava bibliofilska vrednost. Do danes se je ohranilo le 26 izvodov Zimskih uric. Po besedah gospe Breclj, je v knjižnici največ teoloških del, najdemo pa celo kuharske knjige, medicinske priročnike in učbenike, saj je v okviru samostana nekoč delovala tudi frančiškanska gimnazija.

Izbrala in priredila Milica Pavlovič,
Narodna in univerzitetna knjižnica

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo »Od leve proti desni:...«. Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si. Prispevki niso honorirani.

Uredništvo Knjižničarskih novic

